

Epitheta,

quibus Homerus et epici Latini et germanici carminis

„der Nibelungen not“

inscripti auctor nomina exornarint, inter se comparantur.

PARS PRIOR.

Si sententia illa a viris doctissimis et litterarum fere omnium gentium peritissimis saepissime prolata, qua operibus sapientissimorum virorum, qui inter singulas exstiterint gentes, nihil ad cognoscendam earum indolem aptius, nihil ad mores illustrandos magis idoneum esse docemur, gravibus documentis refelli non potest: certe non minus recte opinari mihi videor, potissimum ex epicorum carminibus proferri posse quandam quasi faciem, cuius lumine adiuti non modo perspicimus rationem, qua vetustissimis temporibus singulae gentes vitam et publicam et domesticam instituerint, sed etiam qua omnes, quas universi continet mundi immensitas, res contemplati sint et usui sibi comparaverint. Quum enim vix dubitari possit, quin epicum poesis genus, apud Graecos quidem et Germanos primum fuerit, quo usi vates illi divino quodam spiritu inflati civibus suis exemplum ederent vitae honeste atque iuste instituendae, normam quandam traderent civitatis optime regendae, fortissime defendendae; quum non dubium sit, quin carmina illorum poetarum maxime canentes rhapsodi multitudinis circumfusae aures suavissime delectaverint, animos ad maiorum res clarissime gestas adverterint: veri simillimum est in iisdem carminibus, sicut in speculis cerni posse omnem universae gentis consuetudinem, qua res et usu et ratione tractarit, quas sibi circumdatas conspexerit. Quam sententiam quominus copiosius explicem atque confirmem prohibet et diversa incepti mei natura et necessitas, qua obstrictus maximae in commentatione mea brevitati studeam necesse est. Sufficit igitur ad opinionem, quam supra protuli, comprobendam admonuisse, ne excellentissimum quidem poetam, si sempiternam sibi gloriam comparare velit, in carminibus alia describere debere, nisi ea, quae temporis sui ratione atque ingenio diligentissime cognitis et exploratis, animo suo amplexus accuratissime elaboraverit, proptereaque eum poetam summae cuiusque aetatis admirationis participem esse futurum, qui perfectissimam consuetudinis atque morum sui temporis imaginem quasi expresserit.

Longissime vero abest, ut ex Homeri vel alius carminibus quam accuratissime et perfectissime explicaturus sim, quae fuerint opiniones de rerum natura, quae instituta et publica et domestica, qui cultus, qui mores, quibus usi sint aequales poetarum: attamen minime nego, me Homeri et latinorum epicorum, Lucretii, Vergilli, Statii carmina et illud germanicum, quod „der Nibelungen not“ inscribitur ipso eo consilio pervolvisse, ut omnes illas res, de quibus supra commemoravi, aliquanto clarius cognoscerem atque perspicerem. Haud scio an magno in errore versatus sim, quum epitheta quae vocantur ornantia ex illis

carminibus diligentissime collecta et composita praecipue me esse adiutura putavi, ut id, quod vellem consequerem. Ac ne quis forte iudicet me nimis leviter atque inconsulte aggressum esse ad colligenda epitheta, quibus Homerus et alii poetae quos nominavi, exornarint nomina rerum, hominum, animalium, deorum nonnullis verbis explicare libet, quid de epithetis generatim, quid singillatim de ornantibus censeam.

Atque ut primum, disputatione de prima linguae humanae origine neglecta, sententiam meam afferam de epithetorum ortu, homines quum rebus omnibus, quarum supra et circum se infinitam multitudinem conspicerent, multas et diversissimas innatas esse qualitates intellexissent, sine dubio ipsis ex illis qualitibus plerumque duxerunt nomina, quibus res appellarent. Neque minus perspicuum est, initio quidem eas imprimis qualitates esse et observatas et appellatas, quae maxime insignes et conspicuae latere omnino non possent; nimirum claritudinem diei, noctis caliginem, celeritatem avium, alias. Quum autem hoc modo omnes fere res, quarum utilitate, splendore, duritia, similibus qualitibus sensus hominum afficerentur, nominibus essent instructae, fieri non potuit, quin paulatim ab aliis hominibus aliae rerum non modo diversi sed etiam eiusdem generis qualitates quam plurimae et dissimillimae cognoscerentur, quae novis vocibus discernenterentur necesse esset. Illa vero sunt epitheta, quibus maxime variis poetarum et alii scriptores oratoresque utuntur, ut orationis suae aut perspicuitati adderent et claritudini aut elegantiae et suavitati.

Epithetorum autem duo esse genera statuo, quorum alterum necessaria continere dico, alterum ea, quibus nomen est attributum ornantibus. Illis utantur cuiusque generis scriptores necesse est, quum sunt denotandae tales rerum qualitates, quae si omissae essent ea quae enarrare voluerint auctores minime intelligi possent atque in obscuro remanerent. Ac leges si quaeras, quibus innumerabiles illorum epithetorum multitudo in certas quasdam classes et familias componantur, discernendum est, utrum illis epithetis qualitates significari voluerit auctor, quae rebus natura innatae aut fortuna quadam et casu attributae sint, an rationem nobis indicare studuerit, qua res, de quibus loquatur, ipse contemplatus sit et iudicaverit. Dico igitur, neminem esse dubitaturum, quin fieri possit, ut de hominis cuiusdam pulchritudine omnes, qui eum noverint, homines consentiant, dissentiant de moribus. Itaque sicut omnium consensu nomini illius hominis epitheton pulcher apponi licebit, alii eum appellare possunt, iustum, alii modestum, alii flagitiosum, alii alio modo. Sed haec mittamus, quum commentatio nostra ad epitheta ornantia tantum referenda sit. Aegerrime fero, quod meam hac de re opinionem veterum grammaticorum auctoritate confirmare non possum, quam quid illi viri doctissimi de epithetis ornantibus docuerint, omnino me fugerit. Nam perpauca illa, quae in Servii scholiis ad Vergilii Aeneidem sparsim de epithetis annotata reperimus, vix quae commemorantur digna sunt. Annotavit enim ad Aen. I., 127 „epitheta enim sunt alia naturalia, alia ad tempus“ et ad Aen. I., 178 „epitheta numquam vacant, sed aut ad augmentum aut ad diminutionem aut ad discretionem ponuntur“, quorum locorum neutrum quidquam continere, ex quo certae de epithetis ornantibus leges ferri possint, nemo neget. Neque magis ad rem expediendam iuvant ea, quae disseruit idem Servius ad Aen. II., 171: „Tritonia antonomasivum est; i. e. vice nominis ponitur, quia proprium est Minervae: nam epitheta sunt, quae variis possunt vel personis vel rebus apponi;“ quamquam hic locus erat, quo sententiam suam de epithetis ornantibus afferret, quum Tritoniae vox sine dubio in epithetis ornantibus numeranda sit. Mea quidem de iisdem sententia haec est: Poetae, quum fabulas enarrant aut animi affectus describant saepissime nominibus aut rerum aut hominum adiectiva apponere solent, quae ut carminis locos, ubi legantur, facilius intelligamus, omnino nihil afferunt, quum intellectu minime perturbato vel obscurato, eadem possint omitti. Indicant autem illa adiectiva plerumque qualitates rerum nativas et immutabiles atque perpetuas, quae ex immutabili naturae lege in sempiternum rebus innatae videntur, sive ex communi cogitandi ratione hominum unius tantum aetatis aut omnium temporum attribui solent neque certis solum locis vel temporibus in rebus nascuntur, ita ut legentibus nobis, quum vim imaginandi animo nostro innatam quam maxime

laccessant atque commoveant, oblectationem illam potissimum praebeant, quam ex poetarum operibus praecipue quaerere solemus, sensus nostros et animum ab humanis et terrenis rebus detractos ad communem omnium rerum fontem caligine mirabili usque ad temporum fines obvolutum revocantem et reducentem. Huius igitur generis adiectiva ornantia epitheta esse dico. — Vergilius quum scriberet Aen. V., 171: „et metis tenet aequora tuta relictis“ certe adiectivo apposito illud tantum spatium aequoris indicari voluit, in quo Cloanthus nulla re impeditus ad terminum destinatum vehi posset et necesse fuit adiectivum tuta vel simile indicans apponeretur. Diversus est locus Aen. VI., 335 „simul a Troia ventosa per aequora vectos“, ubi ventosa adiectivum, quum generalem omnium marium naturam indicet, etiam omissum intellectum omnino non implicat proptereaque merito epitheton ornans est appellandum. Atque alterum exemplum afferamus ex versu Statii Theb. II., 121 „iam pallida sidera turbant lucis equi.“ Poetam in illo versu pallida scripsisse, ut siderum nomini adiungeret epitheton ornans, quis est, qui putet, quum facillime intelligi possit, illo versu certum diei vel noctis tempus describi, quo stellarum splendor evanescere coeperit sole appropinquante? Epitheta ornantia siderum nomini adscripta sunt his in locis: sidera ignea Stat. Theb. I., 499 celsa sidera ibid. VII., 3, vaga sidera X., 354, qui omnes loci nullam ostendunt necessitatem, quae poetam ut illa ipsa adiectiva usurparet coegerit. Eodem enim iure scribere poterat, dummodo heroici versus natura singulis in locis permisisset, aut stellae splendidae, quod legimus Enn. frg. Hecub. ed Hessel: p. 246, aurea sidera quod reperimus Aen. II., 488, aut palantia sidera passim, quae appellat Lucretius II., 1031, aut serena sidera sicuti scripsit idem Lucretius IV., 213. Sed aliquanto plus claritudinis sententiae nostrae allaturi videmur, si ostenderimus idem adiectivum aliis in locis esse epitheton ornans, aliis non esse. Cuius generis mihi videtur esse inter multa alia Homericum adiectivum *ἑτεροαλκής*. Legimus enim *μάχης ἑτεροαλκία νίκη* II. VII., 26, VIII., 171, XVI., 362, *μάχης* voce omissa II. XVII., 627 atque *ἑτεροαλκία δῆμον ἔχοντες* II. XV., 738. In illis locis, ubi ad *νίκη* appositum est *ἑτεροαλκής*, ornans esse epitheton pro verissimo habeo, etsi inter viros doctos de vera huius adiectivi significatione maxime disceptatur. Alii enim *ἑτεροαλκία νίκη* declarant victoriam alternam, nunc alteri exercitui, nunc alteri attributam, ut Vossius „umwechselnden Sieg;“ alii victoriam alteri parti maiorem vim praebentem, quarum significationum utramque epitheto ornanti aptissimam esse puto. Nam in significatione quam proxime protuli inesse notionem victoriae non dubiae (entschiedener Sieg) quae quidem certam victoriae speciem indicans epitheti ornantis locum tenere non possit, aut ex vocabuli origine aut ex locis laudatis demonstrari posse nego. Praeterea quum sit sine dubio cuiuslibet victoriae, plus afferre potentiae alteri pugnantium, Homerum hanc aeternam victoriae qualitatem illo adiectivo voluisse indicari neque certam quandam victoriae rationem, intelligat necesse est, quisquis bene cognoverit Homeri illam consuetudinem, qua rerum nominibus ea praecipue epitheta annectit, quae rerum naturam indolemque quam maxime significant perspicue. *ἑτεροαλκία δῆμον* quomodo sit intelligendum interpretes afferunt alius aliam sententiam: sed quamcunque attribuimus illi adiectivo significationem, certe in epithetis ornantibus id numerare non possumus, quum eo omissio Ajax quid censuerit, maxime foret in dubio.

Iam satis multa disputasse mihi videor, ex quibus facillime intelligatur quae epitheta ornantia esse censeamus, quae non esse; sed restat, ut perpauca afferam, ex quibus clarescat, qui fieri possit, ut interdum adiectiva ornantium locum teneant, quae proprie videantur significare qualitates minime communes omnibus unius speciei rebus, adiectiva dico, quae spectant ad formam, magnitudinem, colorem, similia. Generaliter omnino non nego, huiusce generis adiectiva rarissime vel nunquam esse ornantia. At bene est videndum, quem in modum natura illas qualitates, ut ita dicam, arbitrarias universo rerum generi attribuerit. Si enim qualitatem quandam, formam, magnitudinem, colorem in singulis unius generis rebus diversum in modum inesse videmus, plerisque in locis epitheta, quae certam illam qualitatis rationem indicent, pro

necessariis habenda esse opinor, quum illis adiectivis omissis res, quae commemoratur, ut recte a ceteris eiusdem generis rebus discernatur, vix fieri possit. Si vero illa qualitas singulis eiusdem generis rebus aequabiliter est attributa, ut is, qui unum illius generis exemplar viderit, totum fere cognoverit genus, adiectivum illam qualitatem significans ubique vel saepissime epitheton ornans esse censendum est. Exempla quid censeamus dilucidius faciant. Si poeta equos memorat albos, nigros, rufos, haec adiectiva sine dubio non sunt ornantia; si vero ab Homero vocantur sues *σύες χαμαιαιωνάδες* Od. XIV., 15, leones *λέοντες ὄρεσίτροφοι* Il. XII., 299, XVII., 61, thoes *Θῶες δαφροῖνοι* Il. XI., 474, lupus *λύκος πολίος* Il. X., 334, a Statio olores nivei Theb. VIII., 676, similia; haec adiectiva pro ornantibus sunt habenda, quum haec animalia singula easdem totius generis qualitates habeant neque, ut lectoris animus recte ad leones, sues, olores etc. ducatur, poetam illorum animalium colorem sive alias qualitates notissimas certis verbis exprimere necesse fuerit. Permultum vero oblectamenti et candoris carminibus adiungi appositis illius generis adiectivis, quae non ratione tantum qua ficta sint, animum et aures delectant, sed novitate etiam et veritate poetae sagacitatem et sapientiam pulcherrime ostendunt, certe nemo est, qui neget.

Atqui saepissime leguntur adiectiva epitheti ornantis loco posita, quae minime indicant qualitates universo generi attribuendas ideoque necessaria esse videntur, ut res cuius nomini adiunguntur a reliquis eiusdem generis rebus bene distinguatur. Quo ex genere quae commemorantur imprimis digna sunt adiectiva, quae plerumque ad hominum sive deorum nomina apponi solent et a grammaticis epitheta perpetua vocata sunt, quod singula certo cuidam nomini adiunguntur. De his quid censi velim nunc breviter explicare placet. Ex quotidiana consuetudine fieri scimus, ut nominibus hominum, qui praestantia quadam et virtute sive animi sive corporis ceteris antecellant, epitheton ex ea praestantia ductum apponatur vel solum nominis vice usurpetur: qua ex consuetudine vetustissima omnia nomina propria quae vocantur originem traxisse pro certissimo habeo. Neglectis illis adiectivis veram hominis cuiusdam imaginem difficillime tantum vel minime animo imprimi posse, manifestum est; vere igitur illa esse epitheta ornantia dici non potest; sed quum hominum unusquisque ipso suo nomine satis ab aliis distinguatur, adiectivum huic nomini appositum, quotiescunque commemoratur, ornamentum quoddam affert, quod supervacaneum videtur certe iis, qui hominem de quo agitur bene noverint. Adiectivum igitur *ξανθός* sine dubio nobis veram Menelai speciem indicat et propterea pro necessario epitheto haberi potest; quum autem ex omnium Graecorum et Troianorum Menelaus solus ferme *ξανθός* appellari soleat et Menelai nomen fere ubique secum habeat adiectivum *ξανθός*, hoc epitheton similitudinem quandam ornantis accepit: nam qui semel Menelaum *ξανθόν* fuisse legerit, eius imaginem tam claram sibi finxerit, ut adiectivum semper appositum nihil faciat ad recte distinguendum Menelaum a ceteris ducibus. Adiectivo saepe repetito poeta, opinor, admonere voluit, illam qualitatem hominis, cuius nomini epitheton apponeret, adeo esse propriam, ut reliqui omnes ea carere videantur: qua de causa epitheta perpetua quae vocantur plerumque unius tantum vel paucorum nominibus apponi solent. Significatio epithetorum perpetuorum spectat aut ad formae praestantiam, ut epitheta praecipue cum feminarum nominibus coniuncta demonstrant, aut ad animi et mentis virtutem aut ad totum ingenium ac mores, sicuti cerni potest ex his perpetuis *καλλίσφυρος, λευκόλενος, εὐπλόκαμος, πολέμητις, ποικιλομήτης, μεγαλήτωρ, πολυμήχανος, δορικλειτός, κλυτότοξος*, permulta alia, quae nobis sub singulis nominibus sunt afferenda et tractanda. — Ad epitheta ornantia denique adnumeranda esse puto illa, quae natum, domicilium, clara facinora indicant et praecipue nominibus deorum adscribi solent, v. g. *Κυλλήνιος, Λυκογενής*, Delius, Lemnius, similia, quae fere omnia nominum ipsorum vice ponuntur; id quod de perpauca tantum reliquorum epithetorum possum contendere; ut iam supra commemoravi, Servius huius generis epitheta appellat antonomasiva. Quoniam iam satis multa praefatus esse videor, ex quibus, quid de epithetis ornantibus censeam, intelligatur et quantam in iisdem inesse gravitatem putem non modo ad recte iudicandam singulorum poetarum

praestantiam, sed etiam ad cognoscendam cogitandi de omnibus rebus rationem qua homines, qui fuerunt poetarum aequales, usi sint, iam epitheta composituri sumus, quae cum singularum rerum nominibus coniuncta reperimus in illorum poetarum carminibus, quos in prooemio huius commentatiunculae commemoravi. Sed quum spatium paginarum fere viginti, quae mihi in hoc libello scholastico assignatae sunt, multitudinis epithetorum, quae collegi, vix quintam partem continere possit, hac opportunitate uti placet, ut reliquis epithetis neglectis, ea tantum conscribam, quae poetae hominum, corporis humanum partium, bestiarum, armorum, supellectilis nominibus poetae adiunxerunt; et ita quidem, ut primo loco tractem epitheta hominum, altero partium corporis humani, tertio bestiarum, quarto armorum, supellectilis.

Caput I.

De epithetis ornantibus hominum nominibus annexis.

Ab Homero universum genus humanum vocatur: *δῖζυροὶ βροτοί* Od. IV., 197, *δειλοὶ βροτοί* Od. XII., 341, XV., 408, II. XXIV., 525, *καταθνητοὶ ἄνθρωποι* Od. XIX., 285, XX., 76, XXIII., 126, *ἐπιχθόνιοι ἄνθρωποι* Od. XXII., 414, XXIII., 65, *χαμαὶ ἐρχόμενοι ἄνθρ.* II. V., 442, *ἄνθρωποι αὐδήεντες* Od. VI., 125, (*Λευκοθέη ἢ πρὶν μὲν ἔην βροτὸς αὐδήεσσα* Od. V., 334), *μέροπες ἄνθρωποι* Od. XX., 49, 132, II. XVIII., 288, *μέροπες βροτοί* II. II., 285, *πολυσπερεῖς ἄνθρ.* Od. XI., 365, II. II., 804. — *Ἄνθρωποι Λιοτρειεῖς*, quod legimus Od. V., 378, huc non pertinet, quum Neptunus hac voce Phaeaces indicet. — Adiectivum *διερὸς* (de quo cf. Lehrs de Aristarch. stud. p. 56—60) non est epitheton ornans. — Lucretius et Vergilius ex epithetis ab Homero hominibus attributis ea tantum imitati sunt, quae miseriae humanae admonent: scripserunt enim miseris mortalibus Lucr. V., 942, Verg. Aen. XI., 182; miseros homines Lucr. III., 60, et pro substantivo positum miseri Lucr. III., 51, 930, IV., 1152, saepius: aegris mortalibus Lucr. VI., 1.

Viros Homerus appellat *ἀλφειστάς* Od. I., 349, VI., 8, et *αιτοφάγους* Od. IX., 191, quibus similia epitheta apud Romanos non reperi. Statius Adrasto non fuisse filios hunc in modum narrat: hic sexus melioris inops, sed prole virebat feminea Theb. I., 393, quocum cf. sexusque oblita minoris spumat femina Th. IX., 118. Mulieribus permulta attribuit Homerus epitheta, quae omnia, quam strenuus fuerit muliebris formae arbiter, satis comprobant. Ubi loquitur de universo feminarum genere, usurpat epitheta *βαθύζωνος* Od. III., 154, *καλλίζωνος* Od. XXIII., 147, II. VII., 139, XXI., 698, interdum *ἐύζωνος* v. g. II. XXIII., 760, quamquam saepius haec vox est epitheton certarum mulierum, Briseidis II. I., 429, nutricis Astyanactis II. VI., 467, pellicis Patrocli *Ἰφίσι ἐύζωνος* II. IX., 667. — Saepissime Homerus cum substantivo *γυναικες* coniunxit epitheton *θηλύτεραι* sicuti Od. XV., 422, XXIV., 202, II. VIII., 520. Alia epitheta mulierum semper certarum nominibus annexa sunt: *λενωόλενος*; praeter Junonem Homerus sic appellat Helenam II. III., 121, Nausicaam Od. VI., 186, Areten matrem Od. VII., 233, servas eiusdem Od. VI., 239, Penelopae ancillas Od. XIX., 60, Andromachen II. VI., 371; *εὐχομος*, multarum feminarum epitheton, Latonae Od. XI., 318, II. XIX., 413, Helenae II. III., 329, Thetidis II. XVI., 860, *καλλίκομος* Helenae Od. XV., 58; *εὐπλόκαμοι* vocantur feminae maxime diversae: deae, nymphae Od. V., 60, reginae, ancillae II. XI., 624,

Troades II. VI., 380, *καλλιπλόκαμος* Thetis II. XVIII., 407, XX., 207, *καλλίσγυρος* Hebe Od. XI., 605, Marpessa II. IX., 557, Danae II. XIV., 319, *καλλιπάρης* Latona II. XXIV., 607, Helena Od. XV., 123, Briseis II. I., 323, XIX., 246, Chryseis II. I., 310, Themis II. XV., 87, Diomede II. IX., 665, Theano II. XI., 224; *εὐπέπλος* plerumque est epitheton Achaidum, ut Od. XXI., 160, II. V., 424, sed interdum aliarum mulierum sicut II. VI., 372, 378, II. XXIV., 769, *τανύπλεπος* est Helena II. III., 228, Od. IV., 305, XV., 171, Ctimene Od. XV., 363, Thetis II. XVIII., 407; *βοῶπις*, quod aliis locis est epitheton Junonis, coniunctum est cum nominibus Clymenae II. III. 144, Philomedusae II. VII., 10; *ἐλκεσίπελος* II. VI., 442, VII., 297, est sicuti *βαθύκολπος* epitheton Troadum. — Huc accedant nonnulla epitheta perpetua mulierum certarum. Thetis praeter illa epitheta, quae iam commemoravimus, accepit perpetuum *ἀργυροπέζα* Od. XXIV., 92, II. I., 538, IX., 410, et semel, quantum memini, vocatur *ἄλοσίδνη* II. XX., 207. Penelope habet epitheta perpetua *περίφρων* Od. I., 329, XIV. 373, et *ἐχέφρων* Od. XIII., 406. — Adiectiva *πολυμνήστη* et *εδειδής* quae cum substantivo *γυνή* coniuncta legimus (alterum Od. IV., 770, XIV., 64, XXIII., 149, alterum II. III., 48) unico loco Od. XIV., 64 excepto non esse ornantia dico, quum illos locos legentes minime de omni mulierum genere cogitare cogamur. — Muniant mihi illa epitheta proxime allata viam, ut transeam ad epitheta, quae in germanico carmine epico ad mulierum nomina exornanda adscripta reperi. Ubique fere illis epithetis certarum feminarum nomina exornantur, attamen ex eo, quod poeta permultis feminis eadem epitheta attribuit, non falso concludi licet, poetam de maxima parte omnium feminarum similiter iudicasse. Mulleres vocantur schoeniu wip str.*) 27, 327, schoenen frouwen str. 261, 1103, saepius hoc adiectivum ad nomina singularum mulierum appositum est, sicuti schoenen Siglinde str. 178, Kriemhilt diu schoene str. 224, 332, 648, der schoenen Helchen lip 1084, 1100, 1109. Alia epitheta mulierum sunt waetlich str. 23, 286, 396, 1460, herlich 336, 753, wol getan 547, 630, 737, wolgebörn 326, edel 222, 516. minneclich 241, 366, 280, 525, 1094, 331, 404.

Sequantur epitheta, quibus Homerus exornavit substantivum *ἄλοχος*. Praeter adiectivum *φίλος*, quod pariter ac germanicum lib (mine liben vrouwen str. 604) uti cum omnibus nominibus, quae diversas propinquitatis rationes indicant, sic praecipue cum nominibus patris, matris, filii saepissime coniungitur, haec adiectiva legimus cum *ἄλοχος* coniuncta *κενός* Od. I., 432, *αἰδοίος* II. VI., 250, *καλλιχροήδεμος* Od. IV., 623. — Utrum *πολύδωρος*, quod legitur II. VI., 394, ad Andromachen solam (cf. II. XXII., 472) referatur oporteat, an spectet ad communem illius temporis morem, quo uxores multis donis conciliabantur, non satis liquet; *κουρίδιος* sciens praetermissi.

Μήτηρ habet epitheta *ἠπιόδωρος* semel II. VI., 251, *πότνια* saepissime. Virgines ab Homero vocantur *κοῦραι ἐσώπιδες* Od. VI., 113, 142, *ἐλικώπιδες* II. I., 98, *εὐπλόκαμοι* Od. VI., 135, *παρθένοι ἀδμήτες* Od. VI., 109, 228, *ἀλφεισβοίαι* II. XVIII., 593. Solo *ἀλφεισβοίαι* excepto omnia quae attuli epitheta certas virgines, Nausicaam eiusque ancillas significant; quamquam poetae de omnibus virginibus iudicium continere videntur. — Cum his Homericis comparari licet solum epitheton a Vergilio Aen. II., 238 usurpatum innuptae puellae. Eo crebriora sunt epitheta, quae germanicus poeta virginibus attribuit, quorum pleraque cum mulierum nominibus coniuncta esse, iam supra diximus. Sunt enim haec attributa diversis virginis nominibus meit, maget, magedin, kint, schoen str. 31, 242, 396, 500, 522, lobelich str. 304, 440, schoen et lobelich coniuncta str. 577, waetlich str. 275, 532, herlich et vil herlich str. 353, 500, 430, 51, 55, 122, edel str. 135, 423, et cum guot coniunctum str. 435, 447, minneclich str. 283, 570, wol getan str. 1233, ze wunsche wol getan str. 45.

*) Numeri indicant strophas in editione Lachmanniana excusa Berolini 1826.

Parentes (*τοκῆες*) habent apud Homerum epitheton, de quo iam locuti sumus, *φίλοι* ut II. XIV., 296; liberi nuncupantur *ἀγλαὰ τέκνα* Od. XIV., 223, quod epitheton unicum praeter *φίλος* cum nomine *τέκνον* coniunctum legitur. Cum Homericis *ἀγλαὰ τέκνα* fortasse non inepte comparari potest Lucretianum nati dulces III., 895. — *Νήπια* epitheton, quod saepissime ad *τέκνα* appositum est, ornans haberi non iuvat, quum hac voce certam aetatem et animum huius aetatis proprium significari manifestum sit: idem significat *νηπιάχος*. Anus apud Homerum est *γραῦς παλαιγενής* II. III., 386; senes *γέροντες πολιορκότατοι* II. VIII., 586.

Adiectiva *γαϊδιμος* et *ἀγλαός*, quae persaepe cum substantivo *νίος* coniunxit Homerus non iniuria fortasse inter epitheta ornantia huius vocis numeramus, quamquam plerumque sunt epitheta virorum, propter ipsorum virtutem et patriam gloriam celebrandorum.

Θεράποντες apud Homerum sunt *δτορηοί* Od. I., 109, II. I., 321, sexcentiēs, quod adiectivum generalem armigerorum vel famulorum virtutem indicat, alacritatem; quamobrem semel est adiectum voci *ταμίη* II. VI., 381, quae alias ubique secum habet adiectivum *αἰδοίη*, uti Od. IV., 55. *Θεράποντες* praeterea vocantur *ἄρθμοι* II. VIII., 114, *ὑπέρθμοι* Od. XIV., 326, *ἀρχίμαχοι* II. XVII., 165, utpote armigeri viri fortes atque rerum bellicarum periti esse soleant. — *Κήρυξ* habet haec epitheta perpetua *λιγύρογος* Od. II., 6, II. II., 50, 442, XXIII., 38, saepius; *ἠπύτα* semel II. VII., 384, *ἠερόφωνος* II. XVIII., 505, *ἀστυβοώτης* II., XXIV., 701, *καλήτωρ* II. XXIV., 577. *Ἄγενοί* (Od. VIII., 418, II. III., 268) et *ῥετοί* (II. IV., 192) vocantur praecedes, qui plerumque viri nobiles ac fortes erant, ut lectores magis virtutis eorum meminerint, quam muneris.

Similis est ratio epithetorum, quae medicis attributa sunt: reperimus enim perpetuum *πολύφαρμακος* II. XVI., 28; praeterea *ἀμύμων* II. IV., 194, quod medicum arte insignem indicare nego; ornans est epitheton viri; at ne omnino illam interpretationem reilicium videtur prohibere versus II. II., 732, *ἠητῆρ' ἀγαθῷ, Ποδολείριος ἦδ' Ἐμεγάρων*.

Ἄοιδός saepissime cum adiectivo *ἐρίηρος* coniungitur (sicuti Od. I., 546, VIII., 62, 471 etc.) quod Passowio auctore epitheton ornans habendum est, quum voci *ἄοιδός* annectitur, neque dubitari potest, quin poeta indicare voluerit, uniuscuiusque vatis cantu homines commoveri eodem modo: *ἄοιδός ἐρίηρος* legitur saepissime sicuti Od. I., 546, VIII., 62, 471. — Ut simile quid afferamus e poetis latinis, Ennius vocat poetas sanctos frg. ed. Hessel p. 147, oratores doctiloquos ibid. p. 328.

Reges apud Homerum sunt *βασιλῆες σκηπτούχοι* Od. VIII., 41, 47, II. II., 86, *διοτρεφεῖς* II. II., 98, 445, *ὑπερμενεῖς* semel II. VIII., 236. Alia regum epitheta sunt *αἰδοίος* cum *βασιλεύς* II. IV., 402, *κεδνός* cum *ἄναξ* Od. XIV., 170, coniuncta. Ennius et Lucretius reges vocant superbos (En. frg. ed. Hessel p. 148, Luc. V., 1222) in aliorum poetarum Romanorum carminibus epitheta regum non reperi; nam quum Statius scriberet reges semideos Theb. III., 518, Argonautas indicaturus fuit. — Auctor germanici carminis epici attribuit regibus haec epitheta: *rich* str. 20, 97, 277, *edel* str. 706, *edel* unde *riche* str. 4, 517, *hēr* str. 1171, 1288, *rich* und *hēr* str. 401, *gewaltic*, *hēr* und *rich* str. 2256. Eadem epitheta accepit reginae vox, ut certae reginae, Kriemhilde, aliae indicarentur *rich* str. 7, 50, *edel* str. 61, 973, *edel hēr* str. 236, 1229, *hēr* str. 332, 1289. Praeterea regina Kriemhilde vocatur *Küniginne milt* str. 953, *fuerstentochter milt* str. 399.

Mendici appellantur ab Homero *πιτωγοί κακοεῖμονες* Od. XVIII., 41, praedones *ληϊστήρες πολυπλαγκτοί* Od. XVII., 425, peregrini *ξείνοι τηλεδαποί* Od. XIX., 351, 371, *ξείνοι ταλαπεῖριοι* Od. XIX., 379 (cf. *ἰκέτης ταλαπεῖριος* Od. XIV., 511) [in germanico carmine commemorantur *unkunde geste* str. 1610, *liebe geste* str. 1445]. Hostes Homerus nuncupavit *θηῖους θυμοραϊστιάς* II. XVI., 591, XVIII., 220. Aliis locis epitheton *θυμοραϊστιάς* morti attributum est II. XIII., 544, XVI., 414, 580. — Nauta s commemorat Ennius hunc in modum nauteisque mari quaesentibus vitam frg. ed. Hess. p. 51.

Bellum gerentes et pugnantes, ut qui semper in summa hominum admiratione fuerint, ab Homero permultis epithetis iisque maxime variis descripti sunt, quae quidem non omnia continent notionem, quae sit omnino referenda ad bellicas virtutes, quamquam maximam partem indicant talem indolem atque naturam, qua praediti bellatores praecipue sibi concilient laudem atque gloriam; saepissime epitheta ad hanc ipsam gloriam spectant. De universo pugnantium genere locuturus Homerus his usus est epithetis:

αἰζηός quod Homerus non usurpavit nisi substantivi locum teneret, quamquam profecto adiectivum fuisse mihi persuasum est; huic voci adiecta sunt epitheta ornantia *θαλερός* Il. X., 259, XIV., 4, *Ἀρηΐθους* Il. VIII., 298, XV., 315, *διοτρεφής* saepissime uti Il. II., 660, IV., 280. Praeterea vocantur bellatores: *ἄνδρες ἀσπιδιώται* Il. II., 354, XVI., 167, *χαλκοθώρηκες* Il. IV., 448, vel *χαλκιοθώρηκες* Il. VIII., 62, *αἰχμηταί* Il. III., 49, *ἐγχέσπαλοι* Il. II., 131, *ἵπποκορυσταί* Il. II., 1, XXIV., 677, quae omnia certorum quoque virorum nominibus apposita sunt. — Sequantur epitheta, quae quidem semper coniuncta sunt cum nominibus propriis, minus tamen ad singulorum hominum virtutes, quam ad universos bellatores videntur spectare, quum singula plurimorum et diversissimorum virorum nominibus attributa sint ab Homero, quem certam hac in re legem esse secutum non perspeximus. —

Animum rebus bellicis intentum haec indicant adiectiva: *δαίμων*, quod hac notione in Iliade sola uti docet Passowius, fortissimi fere cuiusque nomini affigitur, ut Atrei Il. II., 60, Tydei Il. IV., 370, Bellerophonis Il. VI., 162, *μεγάθυμος* Od. III., 425, Il. V., 577, *μεγαλήτωρ* Od. VI., 196, Il. V., 785, *θυμολέων* Il. VII., 228, XVI., 146, quibus adiungere placet *δλοόφρων*, de quo cf. Passow. Bellicam virtutem et constantiam atque diversas alias bellatoris artes haec epitheta describunt: *μενεπιτόλεμος* sicuti vocantur Polypoetes Il. VI., 29, Polyphontes Il. IV., 395, permulti alii; *μενεχάρμης*, epitheton Hippolochi Il. XI., 122, Hipponoi Il. XI., 303, *Ἀρηΐος* Idomeni Il. XI., 501, Achaeorum (*νῆες Ἀχαιῶν*) Il. XVI., 42, *Ἀρηΐμιλος* Meleagri Il. IX., 550, Menelai Od. XV., 169, Il. III., 21, 206, Achaeorum Il. VI., 299, *ἵπποδαμος* Diomedis Od. III., 181, Antenoris Il. VI., 299, permultorum; *ἱππηλάτα* (*Φοῖνιξ* Il. IX., 432) *ἵπποτα* (*Νέστωρ* Od. III., 210, *Τυδεύς* Il. V., 126, sexcenties) *πληξίππος* (*Οἰλέυς* Il. XI., 93, *Πέλοψ* Il. II., 104, *Μενεσθεύς* Il. IV., 327, *Ὀρέστις* Il. V., 765, permulti) *ποδάρκης* (*δῖος Ἀχιλλεύς* Il. I., 121, *Ὀδυσσεύς* Il. XXI., 49) *πόδας ὠκύς* (*Ἀχ.* Il. I., 148, 364, saepissime; *Ὀρσίλοχος* Od. XIII., 260) *πόδας ταχύς* (*Αἰνείας* Il. XVIII., 482) *ποδάκης* (*Αἰακίδης* Il. II., 860; saepe) *πολύσαρθμος* epitheton Myrinae Il. II., 814, *δουρικλειτός* s. *δουρικλυτός* (*Μενέλαος* Il. V., 55, *Φυλείδης* Il. V., 72) *εὐμμελής* (*Πρίαμος* Il. IV., 57, 165, VI., 449, saepius) *σακέσπαλος* (*Τυδεύς* Il. V., 126) *ἀνδροφόνος* (*Ἐκτώρ* Il. VI., 498, *Ἀνκοῦργος* Il. VI., 134) *ῥηξήνωρ* (*Ἀχιλλεύς* Il. VII., 228, Il. XVI., 146) *πιολίπορθος* (*Ἀχ.* Il. VIII., 372).

Alia epitheta diversi generis sunt *τηλεκλυτός* (*Ὀρέστις* Od. I., 30) *τηλεκλειτός* (*Ἐφιάλης* Od. XI., 300) *κνδάλιμος* (*Μενέλαος* Od. XV., 5) *ἀγακλυτός* (*Ἰδομενεύς* Il. VI., 408) *ὄνομακλυτός* (*Ἄλις* Il. XXII., 51) *θεοεικλος* (*Τηλέμαχος* Od. III., 416, *Ἀχιλλεύς* Il. I., 131, saepe) *θεοειδής* (*Ἀσκάnios* Il. II., 862, *Ἀλέξανδρος* Il. III., 16, 27) *ἀντίθεος* (*Ἔτος* Od. XI., 308, *Πολυνείκης* Il. IV., 377) *πελώριος* (*Αἶας* Il. III., 229) *Ἀχιλλεύς* Il. XXI., 527, *κορυθαίαλος* (*Ἐκτώρ* Il. II., 816, III., 83, saepe) *χαλκοκορυστής* (*Ἐκτώρ* Il. V., 699, VI., 398, *Σαρπηδών* Il. VI., 199). —

Epitheta virorum, quae ex Romanorum carminibus enotavimus, non tantam varietatem praebent; nam omnia id genus adiectiva spectant ad animum. Adiectiva similiter composita ut graeca *μενεπιτόλεμος*, *πληξίππος*, *ποδάρκης*, in latinis carminibus omnino desiderantur. Maxime in deliciis habent Romani poetae epitheton magnanimus, quod attribuit Lucretius Phaetonti V., 400. Vergilius hoc epitheto appellat Aenean Aen. I., 260, V., 17, IX., 204, X., 771. Volscentem Aen. X., 563, heroes Aen. VI., 307, 649, equos Aen. III., 704; Staius Lycurgum Theb. V., 653, Tydea Th. VI., 827, Capaneum Th. XI., 1. Neque rarius usurparunt Vergilius et Staius adiectivum fortis, quod adiunxerunt nominibus Gyae Aen. I., 612, Cloanthi

ibid. Mimantis Theb. IX., 290, — ardens vocatur Laocoon Aen. II., 41, Julius Aen. IX., 652; acer epitheton acceperunt Orontes Aen. I., 220, Lycurgus Aen. III., 14. Saevus est Achilles Aen. II., 29; Hector Aen. I., 99; Ulixes Aen. III., 273; Drances Aen. XI., 220; Tydeus Theb. VIII., 500. Saevum securi Torquatam nominat Vergil. Aen. VI., 825. Fulmineus est epitheton multorum virorum apud Vergilium, ut Menesthei Aen. IX., 812; saepius apud Statium sicuti Tydei Theb. IV., 94; Dorylae II., 571. Feri vocantur a Statio Hypseus Theb. VIII., 445; Hippomedon Theb. IX., 154; 196; trux Atalantiades Theb. IX., 789; Cadmus Theb. X., 127; atrox Iteus Theb. XII., 622. Reliquum est, ut nonnulla singulorum virorum perpetua epitheta afferamus. Plurima epitheta attribuit Homerus Ulixi, quorum quaedam Vergilius aliquem ad modum imitari studuit; perpetua apud Homerum Ulixes habet haec epitheta: *ταλασίφρων* Od. I., 87; V., 31; II. XI., 466; saepissime; *πολύτιλος* Od. V., 486; VI., 1; sexcenties; *κλήμων* II., X., 231, 498; *πολύμητις* Od. II., 173; VII., 207; II. I., 440 (semel Vulcanum sic appellat poeta II. XXI., 355) *ποικιλομήτης* Od. III., 163, VII., 168, XXII., 15, *πολυμήχανος* Od. V., 203; X., 504, *persaepē*; *πολύτροπος* Od. I., 1, X., 330; *πολύαινος* Od. XII., 184. Vergilius Ulixem vocat pellacem Aen. II., 90; infelicem Aen. III., 613 et duobus epithetis, quae habent substantivorum formam scelerum inventorem Aen. III., 273, et fandi fictorem Aen. IX., 602. Durus, quod legitur Aen. II., 7, ne pro imitatione graecorum *πολύτιλος* s. *κλήμων* habeamus Servius monet, qui ad locum laudatum disseruit: „duri non laboriosi, quia non laudaret eum, quum esset hostis; sed duri i. e. crudelis ut X., 44.“ Quibus mea sententia non satis recte dictis addidit alia, quibus Vergilii et Homeri consuetudinem nominum epithetis exornandorum explicaret: nam Vergilius pro negotiorum qualitate dat epitheta: cum Homerus eadem etiam in contrariis servet. Praeterea e Romanorum carminibus haec epitheta perpetua enotavi: pius Anchises En. frg. ed. Hess. p. 12; Capys optimus ibid. Romulus polcer ibid. p. 19; Horatius inclutu' saltu ibid. p. 46; semper florens Homerus Lucret. I., 124; pius Aeneas Aen. I., 220, 379, saepissime; crinitus Jopas Aen. I., 740; cristatus Achilles Aen. I., 468; niger Memnon Aen. I., 489; fidus Achates Aen. VI., 158; aequoreus Theseus Theb. XII., 730; qui alio loco vocatur Neptunius Thes. Theb. XII., 665. — Permagnam illam multitudinem epithetorum, quibus auctor carminis, quod „der Nibelungen not“ inscribitur, nomina virorum exornavit ita componam, ut singulis virorum fortissimorum nominibus quaecunque epitheta a poeta adscripta sunt enumerem, qua in re fieri non poterit, quin saepius commemorem eadem epitheta: *rechen* vocantur edel str. 314; *stolz* str. 63, 262; *diē lieben* str. 161; *hērlich* str. 81; *vil hēr* str. 334; *lobelich* str. 548; *guote* str. 1028, 1030; *zieren* str. 1512; *ūz erwelten* str. 448; *ūz erkoren* str. 5, 75; *vil gemeit* str. 360, 842, 973, 1149, 2241; *vil balt* str. 218, 859; *snelle* str. 392, 1156, 1228; *küene* str. 1; *stark und vil küene* str. 8; *küene und gemeit* str. 939; *küene und guot* str. 2218; *küene und rīch* str. 335; *hōh gemuoten* str. 76, 1446; *waellichen* 547; — riter acceperunt haec epitheta: *gemeit* interdum additis adverbis *vil sive wol* str. 80, 130, 152, 454, 652, 858, 1467; *edel* 440; *hēr* 1513; *snell* 472; *lobelich* str. 516; *ūz-erkoren* str. 819, 1924; *stolz* str. 6; *guot* 205; *rechte guot* str. 16; *küene und guot* str. 229; *edel und guot* str. 291, 598, 1107; *stolze riter guot* str. 890; *zieren riter guot* str. 752; *edel riter balt* str. 910; *küene und balt* str. 379, *küene und gemeit* str. 118, 148; *d. snellen riter lobesam* str. 368; *lobelich, edele, biderbe und guot* str. 1287; — *degen* vocantur *guot* str. 2262; *snell* str. 325; *guot und snell* str. 22, 706, 1514, 2285; *balt* str. 1015; *küene* str. 1278; *küene und balt* str. 1872; *küene und guot* str. 891, 1027; *küene und hēr* str. 1120; *ūz erwelten* str. 10, 969, 2302; *hōh gemuoten* str. 35, 283; *zieren* str. 1179, *zierliche* saepe praeposito *vil* str. 153, 189, 583, 1977, 2286; *rīche* quo Sifritus indicatur semel str. 364; — *helden* his epithetis exornavit poeta: *lobebaeren* str. 1; *hōh-gemuot* str. 86, 557; *guot* str. 319,

367, 432; snelle str. 356; guot und snell str. 2210; küene und guot 473; küene und snell str. 425; küene und gemeit str. 397, 1036, 1945; vil gemeit str. 306, 384, 932; maere str. 2216; maere helt guot str. 1917, 1992; sturmküene str. 2186; zer hant str. 1458; zen handen str. 1544; ze sinen handen str. 1728. — Voci *man* attribuit auctor epitheta küene str. 168; sturmküene str. 200 (cf. stritküene Sahsen str. 201); eren gernde str. 2155; waetliche s. vil waetliche str. 43, 218, 240, 384, 410, 1052. Nullo substantivo apposito ex illorum epithetorum numero reperi diu küenen s. vil küenen str. 220, 334, 439; diu üz-erwelten str. 231, 346; höh genuoten str. 242; snellen 1086; vil snellen 1415. — Epitheta quae vocantur perpetua in germanico carmine non inveniuntur, nisi quis huc referenda esse censeat, quae ad nomina Irinci et Volkêri apposita legimus. Irincus vocatur Irine der vil snelle, vor valsche wol bewart str. 1285; Volkêrus est mit ganzen ellen wol bewart str. 9, et an zühten wol bewart str. 1592. Idem Volkêrus alio loco nominatur der spaeh videlaere str. 1697. Num adiectiva grimme, quod legitur str. 1440, et vreisliche str. 98, vere sint epitheta ornantia summopere dubito.

Caput II.

Epitheta, quibus singularum corporis humani partium nomina exornata sunt, componuntur.

Graecum *γνῖα* haud dubie omnia membra significat, quamquam permultis locis apud Homerum ad pedes, genua, manus videtur esse referendum. Epitheton huius vocis saepissime ab Homero usurpatum est *γαῖδιμος* Il. X., 95; XVI., 805; quod quum praeter illos quos attuli locos saepissime inveniamus epitheton virorum fortium, quorum membra a poeta potissimum commemorari par est, hac de re ipsa pro ornanti haberi licet, quoniam profecto primi cuiusque membra non possunt vocari *γαῖδιμα*. Magis epitheti ornantis speciem prae se fert latinum mollis, quod Lucretius IV., 980 voci membrorum adiunxit; at ne hoc quidem loco poeta omnium naturam membrorum habuisse in mente videtur, sed praecipue de saltatorum motibus cogitasse.

Epitheta contemplantes, quae Homerus attribuit manibus, facile intelligimus, poetam praecipue manus virorum eorumque validissimorum et ingentium voluisse describere. Legimus enim *χερσὶ στιβαροῖσι* Od. VIII., 84; XVIII., 335; *βαρείας χεῖρας* Il. I., 89; XI., 235; *ἀάπιους χεῖρας* Il. I., 567; XI., 169; XIII., 49; *θρασειάων χ.* Il. XV., 314; *χ. παχέην* Od. XIX., 448; Il. III., 376; permultis locis; e quorum numero unum tantum promere libet Od. XXI., 6, ex quo quam facillime nobis persuadere possumus, Homerum ipsum adiectivum *πάχης*, quod tam saepe voci *χεῖρ* coniunxisset, pro perpetuo quasi usurpasse. Penelopes enim manum l. l. *παχέαν* vocat; id quod quam sit ineptum intelliget quisquis meminerit, quam multis locis poeta pulchritudinem huius reginae summis laudibus extulerit; neque consentio cum iis, qui reicientes *ἀκνηρολογίαν*, quam Eusthatio auctore veteres grammatici hoc loco denotarunt, ex hoc loco manum Penelopes satis fuisse carnosam concludi velint. Praeter ea epitheta, quae iam attuli, Homerus saepe cum manus nomine coniunxit adiectivum *φίλος*, quod multis aliis corporis partibus appositum est; sicuti demonstrant hi loci: *λαϊρὸς φίλος* Il. XIX., 209; *γούνατα φίλα* Il. X., 90; *στήθεσσι φίλοισι* Il. IV., 360; XIII., 73; *φίλον κῆρ* Od. VII., 309; *φίλον ἦτορ* Od. VII., 269; Il. V., 670. E Romanorum poetarum carminibus

duo tantum habemus epitheta manuum, quae afferamus; alterum est tener, quod Lucretius adhibuit VI., 795 de mulieris manibus locutus; alterum fulmineus Staius scripsit Theb. VI., 747, ut depingeret pugilum pugnae intentorum vim. Vergilius ubicunque manus nomini epitheton adscripsit, certam manuum speciem intelligi voluit; cf. Aen. III., 624; V., 241. — In carmine germanico duo epitheta reperi, quae manibus attribuit poeta, quorum alterum ellenhaft str. 1175 validam Etzeli regis manum indicat. Altero vilwiziu saepius usus est poeta, ut mulierum manus describeret str. 293, 544, 609, 952, 1298, 1639. Semel tantum Giselhëri manus vilwiziu vocantur str. 1623. Idem epitheton usurpatum est in locis, ubi brachia mulierum commemorantur, sicut str. 427, 546. Digiti a Lucretio II., 413 mobiles vocantur. Humeros vocat Homerus *εὐρέας* Od. XXII., 488; *σιβαρούς* Od. XIV., 528; XV., 61; *γαϊδίμους* Od. XI., 128. Oculi, quos Homerus nuncupavit *δύματα μαρμαίροντα* II. III., 397, vel *ὄσσε γαεινώ* II. XIII., 3, 7; XVI., 645 (nihil enim refert, opinor, omnes locos laudatos ad oculos Deorum, Veneris et Jovis esse referendos) a Vergilio diversis epithetis exornati sunt; oculi nuncupantur faciles Aen. VIII., 310 (Aeneae) decori Aen. XI., 480 (Laviniae) ardentis oculorum orbis (Aeneae) Aen. XII., 670, (Turni) ardentia lumina (Cassandrae) Aen. II., 405. In carmine germanico oculi sunt — liehtiu s. vil liehtiu ougen str. 360, 573, 786, 1189. — Cordibus et pectoribus virorum fortissimorum praeter *γίλος*, de quo iam supra diximus, ab Homero attributa sunt epitheta alia; sicuti cerni licet ex his locis: *κνδάλιμον κῆρ* II. X., 16; *ἀδινόν κῆρ* II. XVI., 481; *λάσιον κῆρ* II. XVI., 554; *στήθεσσι λαίοισι* II. I., 189 — cum his Homericis unum tantum epitheton a Statio usurpatum comparari licet, ignea corda Theb. II., 411. Germanicus poeta corda appellat *höch tragende herzen* str. 286. — Pectus feminarum ab Homero vocatur *στήθεα ἡμερόεντα* II. III., 386, 397; similitudinis causa huc afferamus *μαζὸν λαθικηδέα* II. XXII., 83; — *ἡμερόεις* praeterea nuncupatur cutis (Junonis) II. XIV., 170, (cf. Od. XVIII., 194, *Χαρίτων χορὸν ἡμερόεντα*). — Aliis locis cutis appellatur *τέρην* II. IV., 237, quo loco de toto corpore esse cogitandum videtur, et *λειριόεις* II. XIII., 830; *λειριόεις* praeterea est epitheton vocis cicadarum II. III., 152; humana vox accepit epitheta *πολυηχῆς* Od. XIX., 521 et *θαλερῆ* saepe, ut Od. XIX., 472. Cervix apud Homerum ornans habet epitheton *ἀπαλός*, quod adiectivum cum voce *αὐχῆν* coniunctum legimus II. XXII., 327 (de cervice Achillis) cum *θειρῆ* II. III., 371 (de Paridis) II. XVIII., 177; XIX., 285 (de Patrocli cervice.) Vergilius cervicem Veneris appellat roseam; Vergilium autem virorum cervices sic nuncupaturum fuisse, non magis a me ut credam impetrare possum, quam Staium genis epitheton perpetuum attribuere voluisse puto, quum scriberet versum Theb. IV., 336, ubi blandiens Atalanta filii sui Parthenopaei genas roseas appellat. — Ab Homero genae feminarum Troianarum vocantur *ἀπαλαί* II. XVIII., 123, sed pro perpetuo habendum est; germanicus poeta scripsit liehtiu wange str. 572. — Pedes ubique fere vocantur ab Homero *λιπαροί* Od. XIII., 225; II. II., 44; XIV., 816, saepius; unicum hoc esse videtur epitheton perpetuum, quum *πόδες χραιπνοί* II. VI., 505 pedes celeres, ideoque ceteris antecellentes esse videantur. Staius, ut simile quid e Romanorum carminibus afferam, scripsit ignea crura Th. VI., 591.

Sanguis apud Homerum est aut *αἷμα κελαινόν* Od. XIX., 457; II. I., 303, aut *αἷμα κελαινεγές* II. IV., 140; V., 798; XVI., 667, aut *πορφύρεον αἷμα* II. XVII., 361, quibuscum Vergilii et Lucretii ater sanguis Aen. III., 28, 622 et Lucr. VI., 1148 (sanguine atrae fauces) vix licet comparentur. — Ennius in annalibus scripsit mei calido das sanguine poenas ed. Hess. p. 26. — Longe aliena ratione usus sanguinem appellavit germanicus poeta fliezendes blut str. 229 et den heiz fliezendes bach str. 2225. — Lacrimae apud Homerum sunt *δάκρυα θερμά* Od. XXIV., 46, cuius simillimum epitheton praebet germanicum carmen epicum heize trehen str. 1334; *τέρεν δάκρυ* II. III., 142; XVI., 11; apud Lucretium lacrimae salsae I., 920 et rorantes II., 977. — Apud Homerum nihil reperi, quod componam cum Lucretiana locutione animi interpretes lingua VI., 1149; neque a Vergilio imitatio exemplum

quoddam Homericum oscula dulcia Aen. I., 687 vocata esse, demonstrare possum; at huc apponam epitheta, quibus exornavit germanicus poeta os mulierum; scripsit enim süezen munt str. 546 et rótiën munt str. 548. — Comae mulierum in carmine germanico vocantur schoene hâr str. 1594. Ut epitheta somni hic componam, cum Homerico *μαλακὸν κῶμα* Il. XIV., 359 comparari iuvat germanicum *senfter slâf*, quod legitur str. 1333. Praeterea somno Homerus attribuit haec epitheta: *πάνδαμάτωρ* Od. IX., 373; *μαλακός* Od. XV., 6, Il. X., 2; *ἡδύς* Od. XV., 44; *λυσιμελής* Od. XX., 56; XXIII., 342; *γλυκύς* Od. X., 548; Il. II., 71; *ἀμβρόσιος* Il. II., 19; *μελίφρων* Il. II., 34; *νήδυμος* Od. XII., 311, 366; XIII., 79; Il. II., 2, X., 91, XIV., 242; *γλυκερός* Il. X., 4, XXIV., 3; *ἀπήμων λιαιρός τε* Il. XIV., 64. Romani ut somnum describerent his locutionibus usi sunt mollis somnus Lucr. III., 112; suavi sopore devinxit somnus Lucr. III., 453; ferreus somnus Aen. X., 745, XII., 309; dulces somnos Theb. I., 306; tenues somnos Theb. I., 389; tacita dulcedine Lucr. III., 596.

Caput III.

Epitheta bestiarum et aliorum animalium componuntur.

Locos, qui ad universum ferarum genus essent referendi, neque in Homericis carminibus reperi neque apud auctorem germanici carminis, quod ad hanc commentationem conscribendam pervolvi. Lucretius et Statius interdum omnium ferarum mentionem fecerunt; legimus enim: *montivagae ferae* Lucr. I., 404; *montivago ferarum generi* Lucr. II., 597, 1081 et alio loco genus horrifera ferarum Lucr. V., 218. Statius scripsit *rabidarum more ferarum hostile mandat caput* Theb. VIII., 71. **Leonem** Homerum nuncupavit ex specie *λέοντα ἠϋγένειον* Od. IV., 456, Il. XVII., 109, Il. XV., 275, XVIII., 318, *χαροπόν* Od. XI., 611 ex animo feroci et vigore *δλοόφρονα* Il. XV., 630, *κρατερόν* Od. XVII., 126 et Passowio auctore *αἶθονα* Il. X., 24, 178, XVIII., 161 quamquam sunt, qui hoc adiectivum ad colorem referri velint; e victu *δρεσίτροφον* Od. IX., 292, Il. XII., 299, XVII., 61, *ὠμοφάγον* Il. V., 782, VII., 256, XV., 592. — Apud Romanos epicis leones sunt *fulvi* Aen. IV., 158, Theb. I., 397; cuius adiectivi eandem esse videtur notionem, quam attribui solet graeco *δαφινός*. Inter alios admonet versus Vergilianus Aen. VIII., 552, quem *fulva leonis pellis* obit totum illius versus, quem legimus Il. X., 23 *ἀμφὶ δ'ἔπειτα δαφινὸν ἐέσσατο δέρμα λέοντος*. Alio loco scripsit Vergilius *villosi pellis leonis* Aen. VIII., 177. Lucretius attribuit leoni epitheta *saevus* IV., 1016; *validus* V., 985, 1310. Germanicus poeta leonem vocat *lewen wilden* str. 98 et *ungefuegen* str. 878. — **Tigres**, quas Homerus ignorat, Vergilius nuncupat *immanes* Aen. IX., 730 et *Hyrceanas* Aen. IV., 367, quod epitheton ornans esse nego. Similiter scripsit Statius: *tigridis Hyrcanae ieiunum murmur* Theb. XII., 170. — **Lupi** apud Homerum habent epitheta *πολιός* Il. X., 334, *ὠμοφάγος* Il. XVI., 157, *κρατεράννης* Od. X., 218, quod aliis locis est epitheton equorum mulorumque. Graeco *πολιός* respondere videtur latinum *fulvus*, quod a Romanis epitheton lupis attributum esse, etsi cum nomine luporum ipso coniunctum non legimus, ex eo concludimus, quod scripsit Vergilius *fulvos lupi de pelle galeros* Aen. VII., 688; alia epitheta luporum sunt *magnus* Aen. VII., 18, *agrestis* (graecum *ἀγρότερος*) Theb. III., 46; *cruentus* Theb. V., 165; sed dubitari

potest, num hoc adiectivum habendum sit pro epitheto perpetuo vel ornanti, quum ad lupos referri possit recenti caede cruentos, quales descripsit Homerus II. XVI., 159 *πᾶσιν δὲ παρήϊον αἵματι φοινόν*. — *Thoes* vocantur ab Homero *δαφρινοί* II., XI., 474; *ῥιμοφάγοι* II. XI., 479; a Romanis non commemorantur neque a germanico poeta. Contra Vergilius mentionem fecit maculosae lyncis Aen. I., 323; Stadius turpium ursorum Theb. VI., 866, quorum apud Homerum nulla reperiuntur vestigia. In germanico carmine semel describitur ursus ein tier gremelich, einen beren wilden str. 887. — *Canibus* Homerus attribuit diversa epitheta plerumque ad velocitatem spectantia, uti *ταχύς* Od. XIV., 133; XXI., 363; II. III., 26; XVII., 558; *ἄργός* II. I., 50; XVIII., 283; *πόδας* apposito Od. XVIII., 62; XX., 145; II. XVIII., 578; *ἀργίπους* II. XXIV., 211. Atque in tanta interpretum disceptatione, utrum *ἄργός* significet celer an albus, quum unicuique liceat suam de singulis locis habere opinionem, equidem censeo Homerum, quum *ἄργός* coniungeret cum nomine canum, celeritatem indicare voluisse. Neque enim credo, poetam, qui ubique describere solet rerum qualitates statim sub oculos cadentes, illo adiectivo admonere coloris pedum, de quo canes aut currentes aut stantes qui conspiciant fere numquam cogitant, nisi forte magno venationis studio tenentur; neque magis intelligo, quibus documentis Passowius nobis persuadeat, versu II. I., 50, quo narrat poeta, Apollinem primo interfecisse mulos et canes, albos canes indicari, quum hunc colorem praecipue fuisse canum Graecorum nullo alio loco concludere iubeamur. Minime vero nego, adiectivi *ἄργός* nativam esse notionem corruscus, quae probetur alio canum epitheto *ἀργιόδους* II. XI., 292, quocum comparatur *καρχαρόδους* II. X., 360; XIII., 198. Aliis epithetis canes appellantur *ἑλακόμοροι* Od. XIV., 29; XVI., 4; *ὀμησταί* II. XXII., 67. Mira est ratio, qua Lucretius canes significavit; scripsit enim levisomna canum fide cum pectore corda V., 864 et foeda canum vis VI., 1222; simili ratione usi Vergilius et Stadius scripserunt alter odora canum vis Aen. IV., 132; alter rabida canum vis Theb. I., 625, — sed dira canum rabies, quod legimus Theb. I., 589 vix haberi potest pro periphrasi canum. In germanico poemate, in quo quater vel quinquies canes quidem commemorantur, nullo loco nomina eorum cum epithetis coniuncta sunt. — Feles a Lucretio nuncupantur consueta domi catulorum blanda propago Luc. IV., 997.

Sues ab Homero duobus tantum epithetis profecto perpetuis exornantur; sunt enim *χαμαιευνάδες* Od. XIV., 15, X., 243 et *ληιβότειραι* II. XVIII., 29. In Iliade Selli, sacerdotes Jovis Dodonaei, habent epitheton *χαμαιεῦναι* XVI., 235. Reliqua adiectiva cum voce *σῦς* coniuncta ornantia quidem sunt, non sunt perpetua: *ἀργιόδους* permultis Odysseae et Iliadis locis, sicuti Od. XIV., 416, II. IX., 539; *ἀγρότερος* Od. XI., 611, II. XI., 293; *ἀκάμας* II. XVI., 823; (Solis quoque epitheton est II. XVIII., 239, 484) *δλοόφρων* II. XVII., 21, sicuti praeter dracones, (II. II., 723) leones, (v. supra) in Odyssea vocantur Atlas, (I. 52) Aetes, (X., 137) Minos XI., 322. — Epitheta *σίαλος*, *κάπριος*, *κάπρος*, *ἄγριος* sunt praetermittenda. Romani poetae, quorum carmina pervolvimus, inter se consentientes subus attribuerunt saepissime epitheton saetiger; sicut Luc. V., 969; VI., 974; Aen. VII., 17; XI., 198; XII., 170; Theb. I., 397; VIII., 532. Praeterea Lucretius suam nuncupavit spumigerum V., 985 et Vergilius simili modo spumantem Aen. I., 324; IV., 158. — Stadius interdum subus adiunxit epitheton fulmineus Theb. VI., 865; XI., 530, quod aliis locis ad hominum nomina adnexit, ut supra ostendimus. — E germanico carmine huc pertinent duo epitheta, quae cum nomine eber coniuncta leguntur, groz str. 881, wilde str. 1938. — Reliquum est, ut cervi quibus epithetis a poetis exornati sint ostendamus. Celeritatem cervorum depingere voluit Homerus adiectivis *ὠκνός* Od. VI., 104; *ταχύς* Od. XIII., 436; II. VIII., 248; XI., 113; ex cornibus duxit epitheton *κεραός* II. III., 24; XI., 475; XV., 271; propter pavorem fugacitatemque acceperunt cervi ab Homero epitheton *φύλακιναι* II. XIII., 102, ad cuius notionem proxime accedit Statii trepidus, quod cum cervi nomine coniunctum est Theb. IV., 271. Praeterea vocantur cervi *ἀγρότεροι* II. XXI., 486. — Lucretius velocitatem cervorum descripsit adiectivo alipes VI., 765; Vergilius semel cervam nuncupavit acripedem

Aen. VI., 803; quod adiectivum Servio auctore ad celeritatem est referendum, quum per episynaloiphen pro aëripedem scriptum sit; ceterum cervia illa est, quam Hercules cursu superasse dicitur; quamobrem dubitari potest, utrum aëripes inter epitheta universi cervorum generis haberi liceat, necne. Alio loco Vergilius de cervis locutus hac usus est locutione capita alta ferentes cornibus arboreis Aen. I., 190 a simplici Homeri oratione longissime recedente. — A poeta germanico cervi non commemorantur; commemoratur ein grimmer schelch str. 880.

Capreae, quarum et ferarum et domesticarum saepissime fit mentio apud Homerum, diversissimis epithetis exornatae sunt. Ferarum caprearum, ut ita dicam, domicilium indicant epitheta *ὄρεσκαῖος* Od. IX., 155 (Centauri vocantur *Φῆρες ὄρεσκαῖοι* Il. I., 268) et *ἀγρότερος* Od. XVII., 295, quod quum cervis, subus, capreis attribui viderimus, perpetuum vocari potest omnium ferarum herbis segetibusque vescentium. Alia epitheta ex specie caprearum ducta sunt: *ἰονθάς* Od. XIV., 50, de cuius significatione non satis constat, quum alii vertant villosus, quod veritati proximum videtur, alii ut Vossius, maculis distinctus. Num l. l. de certa caprearum specie cogitandum sit, de rupicapra s. de ibice, quoniam apposuit Homerus apposuit adiectivum *ἄγριος*, non diiudico. Alterum epitheton est *ἔξαλος* Il. IV., 105 cuius significationem non minus esse ambiguum docet Passowius. — *Πίων* et *ζαιρηγής*, quae interdum voci *αἰξ* apposita leguntur, ut temporalia sunt praetermittenda. Apud Lucretium capreae sunt barbigerae capellae VI., 970; barbigerae pecudes V., 900; cornigerae matres II., 368; apud Vergilium caprigenum pecus Aen. III., 221.

Pecudes graece nominantur *μῆλα*, quam vocem Homerus cum diversae notiois adiectivis coniunxit Homerus, *μῆλα ἀδινά* Od. I. 92, IV., 320, cui optime respondet Stasianum densae pecudes Theb. V., 349: *καλλίτριχα μῆλα* Od. IX., 336, 469; *ιανάνποδα μ.* Od. IX., 464; *ἕτρια* Od. XVIII., 278, Il. VIII., 505, IX., 466, saepius. Sequuntur epitheta substantivi *δῆς*, quae reperimus apud Homerum. Lanae candorem indicant adiectiva *ἀργεννός* Od. XVIII., 472, Il. III., 198, saepius, et *ἄργυφος* Il. XXIV., 621. Lanae crispae et mollis admonemur adiectivo *λάσιος* Il. XXIV., 125; *εἰροπόκοι ὄϊες* vocantur Il. V., 137, saepius. — A Romanis pecudes et pecora substantiva acceperunt epitheta: ferae Luc. I., 15, inertia Aen. IX., 730, IV., 158; agrestia Aen. VII., 679. — Oves, quas Lucretius nuncupat balantes Il., 369 et pigras balantes praeterea ubique nominantur lanigerae, quod adiectivum diversis substantivis ovium nomini homonymis quae vocantur, adnectitur: pecudes lanigerae Lucr. II., 318, V., 866, Aen. VI., 642; oves lanig. Aen. III., 660; bidentes lanig. Aen. VII., 93. Bicens vox quin sit proprie epitheton perpetuum vel ornans, quod penitus substantivi naturam acceperit, vix dubitari potest. Lucretius semel lanigera vocem substantivi loco usurpasse videtur I., 887. Praeterea idem poeta haedos nuncupat teneros tremulis cum vocibus Il., 367, agnos petulcos Il., 368.

Epithetorum, quibus Homerus boum nomen exornavit, notissima sunt *ἐλιξ* et *εἰλίπους*, alterum de cornibus tortis et curvatis admonens, alterum ad modum incedendi referendum. Plerisque locis alterum horum adiectivorum cum altero coniunctum est, sicuti Od. I., 92, Il. IX., 466, saepissime; neque vero desunt loci, ubi aut *ἐλιξ* solum legitur Il. XII., 293, XV., 633, aut *εἰλίπους* Il. VI., 424, XV., 547, aliquoties. Si *ἐλιξ* recte ad cornua torta refertur, contrariam cornuum speciem indicat adiectivum *ὄρθόκραιρος*, cuius nisi genetivo pluralis nullo casu usus est Homerus, locutus non solum de bubus, sicuti Od. XII., 348, Il. VIII., 231, XVIII., 573; sed etiam de navibus, quibus Homerus aliquoties idem attribuisse epitheton alio loco demonstrabimus. Latum frontem boum Homerus descripsit epitheto *ἐρρυμέτωποι* Od. XII., 262, XX., 212, Il. XX., 495 et de mugitu eos appellat *ἐρρυμῆκος* Od. XV., 235, Il. XX., 497, XXIII., 775; quocum comparandum est *ἐρρυμῆλος* quod est epitheton tauri Il. XVIII., 580. Saepissime apposuit Homerus voci *βοῦς* epitheton *ἄγραυλος* Od. XII., 253, XXII., 403, Il. X., 155, saepius, ad quod latinum adiectivum agrestis proxime videtur accedere. — *Οἶνοψ*, *αἰθων*, *ἀγέλαιος*, *ἀγρός* (Il. XXIII., 30) sunt

epitheta temporalia. — Lucretius de universo boum genere locutus usus est his locutionibus: bucceriae greges II., 662, vel buccera saecula VI., 1245. Vergilius scripsit: laeta boum armenta Aen. III., 220 et nigrantes terga iuuenos Aen. V., 97, VI., 243. Diserte autem admoneamus de loco Aen. VIII., 182, 183. Vescitur Aeneas, simul et Troiana iuventus, Perpetui tergo bovis et lustralibus extis, minus ut clarescat, quomodo intelligi voluerit Vergilius perpetui tergam bovis, quum satis clarum sit, hac locutione reddi Homericum *διηνεκέσσι νότοισι* II. VII., 321, quam ut opportunitate utamur, qua nobis afferre licet interpretationem Servii satis miram. Ad l. l. enim quam diligentissime interpretatus intelligendam esse carnem dorsi, quae solita esset apponi honorabilioribus, addidit: aut re vera perpetui: nam de bove immolato Herculi carnes carius vendebantur, causa religionis: et inde vitulus alter redimebatur, qui ex illius pretio comparatus quasi perpetuus esse videbatur. — Apud Statium praeter adiectivum ingentes Theb. IX., 119 epitheta ornantia taurorum legere non memini; at nominat imbelles iuuenos Theb. 115, vitulos Theb. VIII., 595; eodemque loco iuvencae molles commemorantur.

Quo magis perspicue componamus magnum epithetorum gregem ab Homero cum equorum nomine coniunctorum, primo loco ea afferamus, quibus describitur velocitas; cuius generis haec reperimus: *ώκνς* II. III., 263, IV., 500, permultis aliis locis; *ώκνπovς*, perpetuum Od. XVIII., 263, II. II., 383, V., 732, XXIII., 376, 504, saepius; *ποδώκης*, epitheton Achillis quoque, II. II., 765, XVII., 614, XXIII., 376 (semel vocantur *ίππεϊς ποδώκεις* II. XXIII., 262) *ώκνπέτης* II. VIII., 42, XIII., 24, *πόδας αίολος* II. XIX., 404; (hoc epitheton est attributum Xantho, Achillis equo) quibus epithetis sunt adiungenda illa, quae minus quidem ad celeritatem quam ad motum et pedum et totius corporis spectant, sicuti *άρεσίπovς* II. III., 327, XVIII., 532, XXIII., 475, *έύσκαρθμοι* sicut equi Neptuni vocantur II. XIII., 31. — De forma et duritie ungularum equi acceperunt ab Homero epitheta *μώνυχες* Od. XV., 46, II. V., 236, 829, VIII., 139, saepissime, *κρατερώνυχες* Od. XXI., 30, II. V., 329, XVI., 724, 732. (Aliis locis hoc est epitheton mulorum Od. VI., 253, II. XXIV., 277, quibus praeterea attributa sunt epitheta *ταλαεργοί* Od. IV., 636, XXI., 23, II. XXIII., 654, *έντεσειργοί* II. XXIV., 277) *χαλκόποδες* II. XVIII., 42, XIII., 24, quod minime referendum est ad ferreas laminas, quae nunc equorum ungulis clavis affigi solent, sed ad cornu durum, quo pedes equorum sunt muniti. De strepitu, quem equi currentes efficiunt pedibus equis attribuit Homerus epitheton, quod aliis locis cum Jovis nomine coniungere solet, *έρίγδovπος* II. XI., 152. — Ad setarum equinarum nitorem spectant epitheta *καλλίτριχες* Od. III., 475, II. VIII., 348, X., 491, saepe; *έύτριχες* II. XXIII., 13, 301; — *δτριχες*, quo epitheto Eumeli equi describuntur II. II., 765 non est epitheton universi equorum generis. Semel Homerus equo attribuit epitheton, quod Neptuni est perpetuum *κvανοχαίτης* II. XX., 224. — Ex alia formae speciei equi vocantur *ερίανχενες* II. X., 305, XI., 159, XVII., 496, XVIII., 280, XVIII., 171; de hinnitu *ύψηχέες* nuncupantur equi Junonis II. V., 752, Graecorum II. XXIII., 27, nisi quis malit hoc epitheton esse referendum ad strepitum, quem efficiant equi currentes. Num adiectiva *χovσάμπvς* II. V., 358, 720, VIII., 382; *κεντρηνεκής* II. V., 752, VIII., 396 in epithetorum equorum nomen exornantium grege numerem propterea dubito, quod et utrumque est attributum equis divinis et *χovσάμπvς* sine dubio certum indicat ornamentum, — *ίπποι άθλοφόροι*, quos commemorat Homerus II. X., 124, XXII., 22, 162 sunt equi, qui vicerint in certaminibus; *ερονσάρματες* quod est epitheton equorum II. XV., 354, XVI., 370 ornans esse censeo. — Quum in Lucretii carmine unum tantum epitheton equorum legatur, quod nullam praebet similitudinem cum Homericis, (equorum duellica proles: II., 661) praecipue nobis est observandum, quam ratione in epithetis equorum nomini adiunctis cum Homero congruant Vergilius et Statius et poeta germanicus, aut discrepent. Cum Homericis epithetis comparari possunt ea, quae Statius et Vergilius finxerunt ex velocitate, quam descriperunt adiectivis volucer Theb. IV., 42, VI., 595 et alipes Aen.

XII., 484, Theb. VI., 558, quod saepius equorum nomine omisso substantivi locum tenet, ut Aen. VII., 277, Theb. III., 428, IV., 351, VI., 298, IX., 206 et a Statio ipsum altero epitheto velocitatem indicante exornatur, Theb. XI., 198 (alipedem citum). Homericum *χαλκόπους* Vergilio videtur ansam dedisse, ut equos nominaret cornipedes, quod saepissime adiectivi loco reperimus, sicuti Aen. VI., 591, VII., 779, Theb. VI., 438, VII., 137, XI., 440, 518 neque raro pro substantivo usurpatum a Statio, ut Theb. IV., 271, VII., 760, VIII., 147, 391; saepius. Propter similem quo est compositum modum huc afferre placet adiectivum *sonipes*, quod tamen non legitur nisi substantivi dignitate praeditum et apud Vergilium, ut Aen. IV., 135, XI., 600 et apud Statium, ut Theb. IV., 136, V., 3, IX., 212, saepe. Statio huic voci duo adiunxit adiectiva, quorum alterum Arionis est epitheton ornans, *aequoreus* Theb. VI., 447, quo admonemur illius fabulae notissimae, equum primum ex rupe maritima a Neptuno tridente percussa prosiluisse; alterum temporale quod vocant videtur esse: *malefidus* in armis Theb. VII., 632. — *Ignipes* est Solis equorum epitheton Theb. I., 27, qui alio loco nuncupantur *flagrantes* equi Theb. III., 408 et *anhelantes* Theb. VII., 473. — Reliquum est, ut afferamus nonnulla adiectiva, quibus acer animus equorum et ad bellum paratus describitur, cuiusmodi apud Vergilium reperimus *ardens* Aen. I., 472 (cf. *ardens* Julius) et *magnanimus* Aen. III., 704, quibus fortasse adiungi licet *spumans* Aen. VI., 882. Statio minime dubitat equos nominare *belligeros* Theb. VII., 461. Neve loci Vergiliani (Aen. VII., 625 *altis arduus equis*) obliviscamur, quoniam germanicarum locutionum admonet, *hoch zu Ross*, *auf hohen Rossen*, in quibus adiectivum *hoch* sine dubio est epitheton ornans equorum. — Inter permultos germanici carminis locos, quibus poeta equos commemorat, vix tres praebent epitheta, quae omnibus consentientibus ornantia dici possint. Quum enim poeta scripserit *schoeniu ros* str. 635, *pherit wol getân* str. 1245, *starken soumaere* str. 707, universos quidem equos non indicari manifestum est; attamen illa epitheta ad omnes equos esse referenda, quibus viri fortes usi sint, nemo est, qui neget; ideoque aliquem ad modum sunt ornantia.

Avium perpetuum epitheton apud Homerum videtur esse *πειτηρός* II. XV., 690, quamquam ipsum substantivi locum tenere potest, ut cognoscitur ex II. XVII., 675; praeterea aves ab Homero vocantur aut *ὄρνιθες τανυσίπτεροι* Od. V., 65, aut *οἰωνοὶ ὀμηστῆαι* II. XI., 454; sed hoc loco certe aves rapaces dicuntur, quum adiectivum *ὀμηστῆς* praeterea cum canum nomine coniunctum esse supra demonstrarimus. Magis varia est ratio, qua Romani poetae usi sunt de universo avium genere locuturi. Lucretius vocat aves varias volucres II., 145, 344, aërias volucres I., 12, V., 825, volucres nemora avia pervolitantibus II., 145. — Vergilius, ut imitaretur Lucretianum variae volucres, scripsit pictae volucres Aen. IV., 525; alio loco commemorat diras volucres Aen. VIII., 235; ut omne avium genus significaret, usus est locutione vitae volantum Aen. VI., 728. Neque praetermittendae sunt Vergilianae avium periphrases, quas cognovimus ex his locis: praepetis omnia pennae Aen. III., 361, turbam agminis aligeri Aen. XII., 248. — E Statii Thebaide unum tantum locum afferre possum, ubi de universo avium genere poeta videtur cogitasse Theb. VI., 299; aliis locis, quorum alter est non aliter subtexunt astra catervae incestarum avium Theb. IX., 28, alter ipsum unca volucrum ora sequi Theb. XII., 97, sententiarum contextus docet, poetae fuisse in animo carnivoras quas dicimus aves. — Germanicus poeta semel de universo avium genere locutus esse videtur, quum scripserit: *sam vliegende voge*le str. 1283. Alas avium Vergilius nuncupat *ventosas* Aen. XII., 848; Statio *pernices* Theb. III., 471. Plumae Famae sunt *trepidae* Theb. III., 428.

Aquila ab Homero exornatur epithetis inter se magnopere diversis; saepissime aquilae nomini attributum est epitheton *ψυπετήεις* Od. XXIV., 538, II. XII., 201, 219, XIII., 822, XXII., 308; *μέλας* II. XXI., 252; *αἰθων* II. XV., 690; *ἀγκυλοχείλης* Od. XIX., 538. Lucretium hanc avem commemorare

non memini, atque Vergilius, qui aquilae nomini ipsi bis vel ter usurpato nullum apposuit epitheton, aliquoties periphrasin adhibuit Jovis alitem Aen. I., 394; XII., 247 sive Jovis armigerum pedibus uncis Aen. V., 255; IX., 564. Staius nuncupat aquilam flammigerum alitem Theb. VIII., 676. Germanicus poeta aquilae nusquam commemorat; falconem nuncupat valken wilden str. 13.

Olores, quos Homerus cum anseribus et gruibus coniunctos appellat *δολιχοδείρους* II. II., 460; XV., 692, a Romanis, Vergilio et Statio, varia acceperunt epitheta, sicuti nivei Aen. VII., 699, Theb. VIII., 675, albi Theb. IX., 859. (Lucretius de nigris cyenis loquitur II., 823.) Praeterea Vergilius cygnos appellat laetantis agmine Aen. I., 393 et volucres raucas Aen. VII., 705, quem ad locum Servius adnotavit: raucum *των μέσων* est, ut grave olens. Sciendum tamen, Vergilium secundum morem provinciae suae locutum, in qua cyeni bene canentes rauciores vocantur.

Vultures, qui ab Homero *αγυπιοὶ γαμφώνυχες* Od. XVI., 217 vocantur aut *αγ. γαμφών.*, *ἀγκυλοχέλαι* Od. XXII., 302; II. XVI., 428, semel commemoravit Vergilius Aen. VI., 597, ubi scripsit rostro immanis vultur adunco. Vix diiudicari licet, num Homericum *ἀγκυλοχέλης* voluerit imitari, an descripserit veram vulturis speciem, immemor vocis graecae. Epitheto, quo Lucretius nomen cornicis exornavit raucae (VI., 751), quod plane respondeat nullum praebent carmina Homeri; nam *τανύγλωσσος* ab Homero nuncupatur cornix maritima (*κορώνη εἰναλία*) Od. V., 66. Latino raucus simillima notio est epitheto *λακέρυζα*, quod attribuit cornici Hesiodus Op. 747. — *Ἰρηξ ἀκύντερος* (II. XIII., 62) apud Homerum est accipiter, quem Vergilius semel ni fallor commemorat accipitrem sacrum alitem Aen. XI., 721.

Columbae apud Homerum ubique habent epitheton *τοῦρωνες* Od. XII., 63, II. V., 778, saepe. Vergilius eas aves appellat praecipites Aen. II., 516, volucres Aen. V., 488. — Mergi a Vergilio vocantur aprici Aen. V., 128, corvi a Lucretio saecula vetusta corvorum V., 1084.

Caput IV.

Epitheta armorum, suppellectilis, similium componuntur.

Omnia arma, quibus milites induantur, Homerus vocat *έντεα ποικίλα* II. X., 75, *έντ. δαιδάλεα* II. VI., 418, *έντ. μαρμαίροντα* II. XII., 195; XVIII., 131; *κλυτὰ τεύχεα* II. XVI., 64; *κλ. τεύχ. ποικίλα χαλκῶ* II. VI., 504, *κλ. τεύχ. παμφανόωντα* II. XVIII., 144; *δπλα δεινά* II. X., 254, quocum comparavi licet Staiianum arma tristia Theb. III., 224. — Epithetorum nomini arcus adiectorum tria sunt genera, quorum primo continentur ea, quae spectant ad curvam ne tenti quidem arcus formam, altero, quae sunt referenda ad facultatem redeundi in priorem statum, nervo retracto mutatum, tertio, quae spectant ad laevitatem. Curvam formam arcus indicant haec epitheta: *ἀγκυλος* Od. XXI., 263; II. VI., 322, *καμπύλος* Od. XXI., 359; II. III., 17; X., 333. — *Παλίντονος*, quod legitur Od. XXI., 11, 59; II. VIII., 266; X., 459; saepius, haud dubie significat illam facultatem, qua sola arcus ad sagittas mittendas aptus est, facultatem statum quavis vi permutatum denuo accipiendi. — Quum omnes arcus laeves et politi esse solerent, ab Homero adhibitum est epitheton *ἐύξοος* Od. XXI., 92, 281; II. IV., 105; quod praeterea est epitheton hastae. — *κρατερός* II. VIII., 279, *ἀμύμων* II. XV., 462 vix haberi possunt epitheta ornantia

arcus. — Arcus, quorum Lucretius nullam fecit mentionem, saepius commemorant Vergilius et Statius. Maxime cum Homericis epithetis congruunt Statiana curvatus Theb., 325, teres Theb. IV., 327. Omnino ab Homeri consuetudine discrepant adiectiva ab eodem poeta usurpata sonorus Theb. I., 658, trux Theb. IV., 268; quod inter epitheta virorum quoque invenitur. Similiter Vergilius arcum nuncupat acrem Aen. VII., 164. Praeterea commemorat Vergilius arcum habilem Aen. I., 318, fatiferum Aen. IX., 631.

Omisso discrimine, quod exstat inter diversa nomina iaculorum, ἔγχος, ἐγγείη, αἰγανέη, δόρυ, μελίη, ξυστός epitheta tantum contemplerur, quae his nominibus apposuit Homerus. Primo loco afferamus epitheton, quod non iaculis solum, sed etiam omnibus armis et telis attribui solet, quae e ligno sive e corio fabricata, ferreis sunt confirmata acuminibus aut laminis, χαλκήρης Od. V., 309; XIII., 267; XXII., 92; Od. IX., 55; II. IV., 469. — Simile est epitheton χαλκοβάρης Od. XI., 532; Od. XXII., 259; II., XXII., 328; et quum in iaculis, quorum maior pars est lignea, ferreum acumen praecipue esse videretur efficax, poeta ita sibi indulgere potuit, ut huius generis tela appellaret χάλκεος, ut legitur χάλκεον ἔγχος Od. XV., 282, II. V., 620; quibus adiectivis adiungamus duo participia saepissime ab Homero ad iaculorum nomina apposita ἀκαχμένος δξεί χαλκῶ v. g. Od. XX., 127 et κεκορηθμένος χαλκῶ. — Propter cuspidis aciem et splendorem hastae et iacula acceperunt epitheta δξύς Od. XXI., 340, ταμείχρως II. XIII., 340, φαινός Od. XIX., 453, παμφανόων II. V., 619, XVI., 806. — δολίχενλος vocatur semel αἰγανέα Od. IX., 156 de vagina illa, qua cuspis ferrea ligno superne aliquantulum praeacuto circumdabatur. — Ad laevitatem et longitudinem ligni hastilis referenda sunt adiectiva ἐύξος II. X. 373, ἐύξεστος Od. XIV., 215, δολιχός Od. XIX., 458, II. XV., 474, δολιχόσκιος Od. XIX., 438, II. III., 346, ταναός (αἰγανέης ταναίοιο) II. XVI., 589; δξνόεις, quod ab Apione alteram formam poeticam adiectivi δξύς iudicasse dicitur, nostris autem temporibus fraxineus vertitur, (ἐγγεα δξνόεντα Od. XIX., 33; XX., 306, II. V., 50; XV., 742; δουρι δξνόεντι II. XIV., 443). Hanc significationem adiectivi δξνόεις veram esse, demonstrare videtur substantivum μελίη, quod sine dubio est antonomasivum ἐγγείης; — praeter huius substantivi epitheta, quae iam attuli, unum restat ἰθυπτίων, quod legitur II. XXI., 169. Nominis ἔγχος epitheton ἀνεμοτρεφές II. XI., 256 a plerisque refertur ad arborem, ex cuius ligno ventorum vi corroborato hasta sit fabricata, neque aliam interpretandi rationem novi, quae sit magis laudanda. Quominus enim interpretationem, de qua ipse cogitavi, aliis comprobem, prohibet consuetudo, qua usus Homerus omnes res quam simplicissime describere solitus est; opinatus enim sum, adiectivum ἀνεμοτρεφές ad id spectare, quod hasta iacta inter volandum maiorem vim ac vigorem quasi ex aëre sibi recipere videatur (cf. κῆμα ἀνεμοτρεφές II. XV., 625) — ἀμφίγυον certam hastarum speciem mihi videtur indicare. — A Romanis poetis haec tela perpauca epithetis exornata sunt, quae profecto ornantia esse dicamus. Adiectiva ingens (Aen. II., 50) valida (Theb. III., 590) quae sunt apposita nomini hastae, quamquam ad speciem sint referenda atque magnitudinem, optime posse tenere locum ornantium, clarum est, quum ne unus quidem aliam sibi cogitet hastae formam, carmina legens, quibus describuntur res fortiter gestae virorum, nostrae aetatis homines et viribus et forma longissime superantium. Ennius annal. V. (ed. Hessel p. 64) hastas commemorat ansatas (κωπηέσσας?). Sin Statius Theb. IV., 6 Bellonae hastam trabalem nuncupavit, hoc adiectivum non esse epitheton ornans, inter omnes constat. Praeterea est afferendum epitheton stridulus, appositum Aen. XII., 267 ad nomen corni, quod simili modo ac graecum μελίη pro hasta ipsa usurpatum est; adiectiva graeca ex substantivo χαλκός ducta, quibus usus est Homerus, poetae Romani non sunt imitati; sed Vergilius periphrasi usus est, quum scriberet: lato hastilia ferro Aen. I., 313; XII., 165 et lato venabula ferro Aen. IV., 131. — Hue afferamus liceat epitheta, quae attributa legimus teli nomini, quod apud Vergilium et Statium interdum significat hastam, saepius sagittam. — Hasta est telum immane Aen. XII., 442; Theb. IX., 547; sagittae vocantur tela vaga Theb. VI., 722; IX., 263; fragilia Theb. VIII., 578; stridentia

Theb. X., 530. — Spicula a Vergilio nuncupantur lenta Aen. VII. — Germanicus poeta hastas vocat scharpfe gër str. 75, 212; vil scharpfe g. str. 418; starke g. str. 918.

Homerus variis ensium nominibus attribuit haec epitheta: δξύ, appositum ad ξίφος Od. II., 3; XIV., 528, saepius; ad φάσγανον Od. X., 145, XXII., 80, 90; χαλκός δξύς ensis est Od. XIV., 271; τανύηκες ξίφος Od. XXII., 443; ἄορ Od. X., 439; XI., 231; II. XIV., 385; XVI., 473; ταναήκης χαλκός Od. IV., 257; II. VII., 77, XXIII., 118, XXIV., 754. — Num ἀμφηκες, quod appositum est ad ξίφος Od. XVI., 80, XXI., 341; ad φάσγανον II. X., 256 ornans sit epitheton, non liquet. — E vaginae ornamentis ducta sunt epitheta ἀργυρόηλον, sicuti vocatur ξίφος Od. VIII., 406; II. II., 45, saepe; φάσγανον II. XIV., 405 et μελάνδετον (φάσγανον) II. XV., 713, quo loco φάσγανον alio epitheto satis miro vocantur κοπήεντα. Aliis locis v. g. II. XVI., 332, XX., 475 τὰ ξίγη vocantur κοπήεντα. — A Vergilio ensis nuncupatur fidus Aen. VI., 524; fulgens Aen. IX., 414; fulmineus Aen. IV., 580, quod imitatus est Statius Theb. X. 266; fatifer Aen. VIII., 620; a Statio vagus Theb. VIII., 563; minax Theb. VIII., 399; volnificus Theb. IV., 87, quod Vergilius attribuit chalybi Aen. VIII., 446. — Germanicus poeta enses nuncupavit swert guot str. 96, 206; vil guot str. 422; wol gewahsen str. 198; scharpfen str. 201; liehtiu str. 232, 1909; hert str. 1913; praeterea wäfen vil scharfen str. 423; zier str. 872; scharfen unde lanc str. 962; snidunde str. 2146.

Maxime sunt varia epitheta, quae Homerus attribuit sagittarum nominibus. Ιοὶ sunt χαλκοβαρεῖς Od. XXI., 423; II. XV., 465 et χαλκήρεις Od. I., 262. — Crebriora sunt epitheta, quae spectant ad celeritatem sagittarum; ὠκύς, quod coniunctum est cum nomine δίστος Od. XXI., 416; II. V., 395, XI., 478; cum nomine βέλος coniunctum legitur ὠκί Od. XXI., 138; II. V., 106, 112; XXII., 292; ταχύς (δίστος) Od. XXII., 3, XXIV., 178; θοός Od. XXII., 83 (θοὸν βέλος). Quibus addi iuvat πτερόεις, quod indicat plumas, quae affigi soleant ad partem cuspidi contrariam, ut volatus fiat directior; Ιοὶ πτερ. II. XVI. 773; δίστοὶ πτερ. II. V. 171. Praeterea sagittae vocantur Ιοὶ ὠκύμοροι Od. XXII., 75; II. XV., 441; δίστοὶ σιονόεντες Od. XXI., 12, 60; XXIV., 80; βέλη σιον. II. VIII., 159, XV., 590, XVII., 374; δίστοὶ πολύστονοι II. XV., 451; ἐχεπευκὲς βέλος II. I., 51; II. IV., 129; δίστοὶ μικροὶ II. IV., 118, 134; V., 110, 278; δίστοὶ δξύβελεις II. IV., 126. — Adiectiva, quae poetae Romani sagittarum nomini attribuerunt, omnia spectant ad celeritatem; sunt enim sagittae celeres Aen. I., 313; XII., 165; leves Aen. V., 68; vagae Theb. X., 852; volucres Aen. V., 544 (volucris arundo). Adiectivum letalis, quod Aen. IV., 73 nomini arundinis est appositum, quominus ornans esse epitheton iudicemus prohibet loci contextus. — Loci Statiani Theb. VII., 643 (sagitta insidians) Theb. V., 387 (multa crinitum missile flamma) Theb. VIII., 418 (formidandae non una morte sagittae) non praebent epitheta ornantia sagittarum. In carmine germanico sagittae nuncupantur scharpfe strale str. 879, guote strale str. 897.

Multa reperimus epitheta; quae coniunxit Homerus cum clypeorum nominibus, quae omnia ornantia esse minime esse dicimus, quum diversa clypeorum forma in epithetis apponendis maioris fuerit momenti necesse sit, quam diversa aliarum rerum forma, quarum iam tractavimus epitheta, arcuum, hastarum, similia. Neque vero nimis a veritate recedere videtur opinio, Homerum communi clypeorum nomini, ἀσπίδι attribuentem epitheta ἀμφιβρότη et πάντιος δίση duo clypeorum genera distingui voluisse, si quidem vera est interpretatio illorum adiectivorum. Vix enim credatur licet, clypeum, qui tegeret totum hominis corpus (ἀμφιβρότην ἀσπίδα II. II., 389, XII., 402) fuisse plane orbicularem (πάντιος δίσην II. III., 347, 356, XI., 61, XX., 274). Ut eandem significaret qualitatem clypeorum, quae describitur adiectivo ἀμφιβροτος, Homerus semel nuncupavit clypeum ἀσπίδα τερμιόεσσαν II. XVI., 803; quocum comparetur χίτων τερμιόεις Od. XIX., 242; ἀσπίδες εὐκνήλοι commemorantur II. V., 453, XII., 426 et ἀσπίδες δμυαλόεσσαι Od. XIX., 32, II. IV., 448, VIII., 62. — De nitida aut caelata scutorum superficie ducta sunt epitheta φαινός (ἀσπίδος

φαινής II. III., 357, XI., 435; σάκει φαινώ II. VIII., 272) αλόλος (σάκος αλόλον II. VII., 222) ποικίλος (ποικ. σάκος II. X., 149) πολυδαίδαλος II. XI., 32, ubi adiunctum est aliud epitheton Θούρις, quod aliis locis epitheton perpetuum est substantivi ἀλλή, praeterea epitheton scuti II. XX., 162; — λαισήια πτερόεντα II. V., 453, XII., 426 indicant certum parmularum levium genus, ubique distinctum a scutis rotundis (ἀσπίων ἐνκύκλοις). — Vergilius et Staius scutis praecipue attribuerunt epitheta, quibus splendor aeris indicatur; ardentes clypei commemorantur Aen. II., 734; sidereus clypeus Aen. XII., 167; flammeus orbis Theb. IV., 132. Aere cavo clypeum commemorat Vergilius Aen. III., 286. — Germanicus poeta de scutis locutus, his usus est epithetis substantivo schilt annexis: licht str. 37, 182, 211, 597, 1542; zierlich str. 267; goltvarwen str. 365; breit str. 1427; licht und breit str. 73; guot str. 1471; guot wif str. 1792. Alia germanica nomina scuti, quae certas scutorum partes significant rant et buckel haec epitheta acceperunt: rant hêrlîch str. 211, buckel riche str. 542, stark str. 37.

Epithetorum nominibus galearum appositorum primum afferamus χαλκήρης II. III., 316, Od. XXII., 111, 145; II. XV., 535 coniunctum cum nomine κυνέη, quod ipsum est adiectivum; alia galearum epitheta sunt: εὐτυκος (κόρυς Od. XIV., 276, XXII., 124, II. III., 336) πάγκαλκος (κυνέη Od. XVIII., 378, XXII., 102) χαλκοπάρης (κυνέη II. XII., 183, XVII., 294; κόρυς Od. XXIV., 523) φαινός (πήληξ φαινή II. XIII., 527, 805; τροφάλεια φαινή II. X., 76) παμφανόωσα (κόρυς II. VI., 473) πάναιθος (κόρυς II. XIV., 372) ἰππόκομος (πήληξ II. XVI., 797, κόρυς II. XIII., 132, XVI., 216, 338) ἰπποδασύς (κυνέας ἰπποδασείας Od. XXII., 111, 145; II. XV., 585; κόρυς ἰπποδ. II. III., 369, IV., 459, XVII., 295) ἰππουρίς (κυνέη Od. XXII., 124; κόρυς II. VI., 495) βριαρός (κόρυς βριαρή II. XI., 375). Ἀδλωπίς (τροφάλεια II. XIII., 530, XVI., 795) ἀμφίφαλος (κυνέη) τετραφάληρος II. V., 743 sunt epitheta necessaria. — Vergilius nominat propter cristas galeam crinitam Aen. VII., 785 et terribilem cristis Aen. VIII., 620, quibuscum comparentur Staii galeae comantes Theb. II., 530. Staius praeterea cassides nuncupavit ahenas Th. VI., 389; nitidas Theb. VIII., 166; minaces Theb. IV. 204; galeas teretes Theb. III., 585. — Homeri λόφος ἰππιοχάτης II. VI., 469 a Vergilio vertitur cristae comantes Aen. III., 468. — Germanicus poeta galeam vocat helm vesten str. 2008; flinsherten str. 2156; liechten str. 204; guoten str. 2220.

Nomini Θώρηξ Homerus apposuit haec epitheta: πολυδαίδαλος II. III., 358, IV., 136, XI., 436; δαιδάλεος II. VIII., 195; παναίολος II. XI., 374; ποικίλος, ἀστερόεις II. XVI., 134; κραταιγύαλος II. XIX., 361, quibus e Romanorum carminibus comparari licet has locutiones Ioricam ex aere rigentem Aen. VIII., 620 et nexilis innumero chalybum subtemine thorax Theb. IV., 174. — Huc afferantur epitheta, quae in carmine germanico apposita legimus ad vocem brünne; haec sunt: vil liechte str. 67, 390; riche str. 80; wize str. 187; wol getân str. 2243.

Secures, quas Homerus vocavit πελέκεας ἀτειρεῖς II. III., 60, ἰλοτόμους II. XXIII., 114, Lucretius nuncupavit saevas secures. Pharetra a Homero nuncupatur φάρετρα ἰοδόκος Od. XXI., 12, 60, XV., 444, ἀμφηρεφής II. I., 45, a Statio pharetra decora Theb. VIII., 404; a poeta germanico kocher edel str. 897.

Inter epitheta armorum haud inepte posse numerari videntur epitheta curruum et navium. — Curruum diversi generis nomina graeca ἀπήνη, ἄμαξα, ἄρμα, aliquoties δίφρος variis ab Homero exornata sunt epithetis, quorum pleraque referenda sunt ad speciem, quam praebuerint currus. Huius generis sunt adiectiva ἐῦξεστος (quod saepe est attributum rebus e ligno fabricatis v. g. ἐῦξεστος ἄρμος II. XXIV., 271, ἐῦξεστη γάνη II. XXIV., 280); ἀπήνη ἐῦξεστος legitur Od. VI., 75, II. XXIV., 275, 578, saepius; κολλητός (ἄρμασι κολλητοῖσι Od. XVII., 117; II. IV., 366, saepe; κολλητὸν δίφρον II. XIX., 395) ἐνεργής (ἐνεργέος δίφρον II. V., 585, XIII., 399) ποικίλος (ἄρματα ποικίλα Od. XV., 190) δαιδάλεος (ἄρμασι δαιδαλέοισι II. XVII., 448) περικαλλής (περικαλλέα δίφρον II. XVII., 436). — Propter celerem rotarum motum currus

vocatur *Θοὸν ἄρμα* Il. VIII., 438, XII., 58. et fortasse *ἐὐτροχὸν ἄρμα* Il. VIII., 438, XII., 58; *ἐὐτροχὸς ἄρμα* Od. VI., 72; num adiectivum *εὐνυκλὸς* (Od. VI., 57, 70) huc pertineat dubito; — *βοηθῶν ἄρμα* quod legitur Il. XVII., 481 separatim afferatur (cf. *Αἰνείαν ἐπιόντα βοηθῶν* Il. XIII., 477). Ad celerem motum spectant epitheta, quae in carminis epicis Romanorum curribus attributa reperimus, volucris Aen. X., 440 et rapidus Theb. VII., 619. — Lucretianum *falcifer* certe non est epitheton ornans vel perpetuum.

Inter eas res, quas Homerus permultis epithetis iisque venustissimis exornare studuit, primum fortasse locum tenet navis, cuius nomini graeco *ναῦς* s. *νηὺς* diversissimae notionis adiectiva adiuncta sunt. — Propter celeritatem, qua maris undas percurreunt, naves nuncupantur *Θοαί* permultis locis, e quorum numero afferre sufficit Od. II., 18, 27, 332, Il. I., 12, 300, 308; *ὠκέται* Od. VII., 34; *ὠκύποροι* Od. IV., 709, V., 176, XIV., 230, Il. I., 421, 488, X., 308, 320; *ὠκύαλοι* Od. XII., 182, XV., 473, Il. XV., 705. Quibus epithetis adiungendum est *ποντοπόρος*, epitheton perpetuum navis, sicuti *ὠκύπορος* Od. XIII., 95, XIV., 295, Il. I., 439, saepissime. Semel scripsit Homerus *ποντοποροῦσα* Od. XI., 11. — Omnia epitheta ad celeritatem spectantia vere esse ornantia ex eo concludatur necesse est, quod omnibus fere locis Iliadis, ubi navibus illa epitheta attributa sunt, nobis est cogitandum de navibus in terram subductis, fossa valloque circumdatis. — De forma cava naves praeterea vocantur ab Homero *κοῖλαι* Od. I., 211, Il. 18, 27, 332, saepissime, et *γλαφυραί* Od. III., 287, 356, XII., 82, 310, XIV., 304, saepius, quorum alterum *κοῖλος* permultis rebus attribuitur, alterum lyrae et cavernis. — Propter colorem naves sunt *μέλαιναι* sexcenties *μυλοπάρηοι* Od. IX., 125, Il. II., 637; *φοινικοπάρηοι* Od. XI., 124, XXIII., 271; *κvanoπρώρειοι* Od. III., 299, IX., 482, 539, Il. XXIII., 852. De remis naves nuncupantur *ἐπήρημοι* Od. IV., 559, V., 16, saepius; *δολιχῆρημοι* Od. XIX., 339, XXIII., 176. — *Ἀμφιέλισσαι νέες* commemorantur Od. VII., 9, 252, IX., 64, X., 156, saepissime. — E diversis navium partibus neque minus necessariis ducta sunt epitheta *εὐσσελμος* Od. II., 390, IV., 409, VIII., 500, persaepe; *πολυκλήης* Od. VIII., 161, XX., 382, XXI., 19, Il. II., 74, VII., 88; saepius *εὐζυγος* Od. XIII., 116, XVII., 288; *εὐπρυμνος* Il. IV., 248. Alia epitheta navium sunt *ἔιση* Od. III., 10, 358, 431; saepius; Il. V., 62; persaepe; *κορωνίς* semel in Odyssea (XIX., 182) in Iliade saepius, ut Il. II., 297; XI., 228; XV., 597. De genetivo plurali *δρθηοκραιάων* (Il. XVIII., 3; XIX., 344) iam disputavimus. — Paridis naves sunt *ἀρχέκακοι* Il. V., 63 Ulixis navis nuncupatur *μεγακῆτης* (Il. VIII., 222; XI., 5, 600; neutrum est epitheton ornans omnium navium. — Num *εὐεργῆς* Od. IX., 279, XV., 33; XVI., 322; XXIII., 234. Il. XIV., 396 ubique epitheton ornans navium censendum sit dubito.

Epitheta ornantia, quae poetae epici Romanorum attribuerunt nominibus navium minus sunt varia. Nusquam enim legimus epitheton, quod ad celeritatem sit referendum, ni quis velit inesse hanc notionem in adiectivo, quod Lucretius apposuit ad puppes (velivolos) V., 1442. Vergilius ad mare (velivolum) Aen. I., 224, quem ad locum Servius de hoc adiectivo adnotavit: „duas res significat et quod velis volatur, i. e. transeat, ut hoc loco, et quod velis volat, ut Ennius: velivolos naves.“ — Cetera epitheta, quae in latinis carminibus reperimus, omnia spectant ad speciem navium, nuncupantur enim naves celsae Aen. II., 375; IV., 397 puppes celsae Aen. I., 183; III., 527 caeruleae puppes Aen. VI., 410 (navis Cloanthi est Scylla caerulea Aen. V., 123) pictae abiete puppes Aen. V., 663. Quo modo hic locus esset intelligendus iam Servius dubitavit, qui annotavit „vel in abiete pictae et subaudi in sive abiete, hoc est, quae erant de abiete.“ Mihi quidem proxima interpretatio verissima videtur esse, quod et permultis locis similibus ille ablativi usus confirmatur et pictus epitheton navium habendum esse docet Aen. VIII., 93, ubi legimus pictas carinas. — Alio loco commemorantur curvae carinae Aen. II., 179; et navis vocatur uncta abies Aen. VIII., 91. — Neque minus mira est periphrasis, qua usus Vergilius navem descripsit Aen. III., 191 cava trabe currimus aequor; quocum vix licet comparari versus Statii: curvo robore clausum Dis pelagi commendo patrem Theb. V., 287 — 289.

In germanici poetae carmine ter naves commemorantur, quas nuncupavit auctor stark str. 358, guot str. 1061, vil guot str. 1318.

Aratrum apud Homerum est ἄρατρον πηκτιόν II. XIII., 703 apud Lucretium aratrum curvum V., 933; VI., 1253. — Flagellum, cuius neque latini poetae mentionem fecerunt neque germanicus, ab Homero nuncupatur μάστιξ λιγυρή II. XI., 532 (alio loco Sirenarum cantus est αἰοιδὴ λιγυρή Od. XII., 183) ῥοή II. XVII., 430; ἰμάσθλη ῥαδινή II. XXIII., 583. — A Statio commemorantur fundae teretes Theb. IV., 66 glandes volucres Theb. VIII., 417. — Cum epithetis ab Homero sellis (θρόνοις) appositis ἀργυροήλοις Od. VII., 162; VIII., 65; XXII., 341 δαιδαλέοις Od. XVII., 32 quod comparemus, neque apud Latinos reperimus, neque in germanico carmine; similiter e Vergilii et Lucretii carminibus afferre possumus, saevum tridentem Aen. I., 138, pulchros fasces Lucr. V., 1234 quorum similia neque graeca neque germanica legimus. — Craterae, quas Homerus nuncupat λέβητας παμφανόωντας Od. XIX., 386; αἰθρώνας II. IX., 153, a Vergilio commemorantur magnae Aen. I., 724 auro solidae Aen. II., 765; quae adiectiva non magis esse ornantia epitheta arbitror, quam graeca adiectiva ἄπυρον, βοός ἄξιον, ἀνθεμύοντα, quae leguntur II. XXIII., 885. — Reliquum est, ut commemoretur epitheton, quod Homerus attribuit tripodī δμυρριβήτη II. XXIII., 702. —

Dr. Pfeffer.